

Б 05

60.186.134

РАБОТНИЦА і СЯЛЯНКА

№ 2 + прилож.

ЛЮТЫ

1960

«Заклік да міру» — работа гру-
зінскага скульптара Тапурыдзе.

Сакавік

Эдзі АГНЯЦВЕТ

Сакавік.

Жыватворныя сокі
Паціху звіняць у ствалах.
Сакавік,
нібы хлопец высокі,
Што сонца нясе на плячах.

Ён павучыя фарбы раскіне:
Падпаліць бурштынам снягі,
На сукенку малой ручаіне
Падорыць блакіт дарагі.

Краскі,

парасткі,

травы тугія
Прарвуцца з глыбінь да жыцця.
І жанчына ў хвіліны такія
Адчуе пад сэрцам дзіця.

Сакавік!

Гэта — месяц-выбраннік,
Прыродай падказаны нам.
Болей сонца,

пралесак ранніх
Маленькім дачкам і сынам!
Хто дапусціць,
каб згаслі праменні,

Змоўклі спевы і смех дзяцей?
Мы ў адказе
за лёс пакаленняў,
За жыццё наступных людзей.

...Помню попел

ваеннага Мінска,
Мне сняцца трывожныя сны.
Усёй істотай

сваёй мацярынскай
Заслонім малых ад вайны!

Сакавік.

Ён ад сэрца да сэрца
Цяпо веснавое нясе.
І жанчынаю-маці

здаецца
Зямля ў сакавітай красе.

РАБОТНІЦА
І СЯЛЯНКА

№ 2

ЛЮТЫ
1960

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ ТРЫЦЦАЦЬ ШОСТЫ

З УРАЧЫСТЫМ СВЯТАМ

Дарагія сёстры!

ГОРАЧА віншваем усіх чытачак часопіса «Работніца і сялянка» са слаўным пяцідзесяцігоддзем Міжнароднага жаночага дня!

Азіраючыся на пройдзены шлях, мы можам ганарыцца, што першымі ў свеце набылі поўнае раўнапраўе, свабоду. Гэтым мы абавязаны нашай роднай Камуністычнай партыі. Яна паказала нам адзіна правільную дарогу да разняволення. Яна вяла нас за сабой праз агонь Кастрычніка і бурэ грамадзянскай вайны. Яна вырастала з нас паўнапраўных і ўмелых будаўнікоў Савецкай сацыялістычнай дзяржавы.

На ўсіх этапах рэвалюцыйнага пераўтварэння жанчыны нашай многанацияльнай краіны ішлі самкнутым строем, адзінай дружнай сям'ёй. Разам з усімі народамі вялікага Савецкага Саюза дружнай сям'ёй пойдзем мы і да заветнай мэты — да камунізма.

Жадаем Вам, дарагія жанчыны Беларусі, вялікіх поспехаў у барацьбе за дзярміновае выкананне сямігадовага плана, у барацьбе за мір.

Жадаем шчасця Вам і Вашым дзецям.

Рэдакцыя часопіса «КРЕСТЬЯНКА».

Слова для шчырага прывітання нашых чытачоў прадстаўляем старым камуністам таварышам Муратавай, Шамардзіной, Марэцкай і Разоўскай. Гэта яны з першых дзён Савецкай улады працавалі сярод жанчын нашай рэспублікі. Гэта яны неслі словы бальшавіцкай праўды, ідэі партыі ў масы, узнімалі іх на будаўніцтва новага жыцця.

ПРывІТАННЕ, ДАРАГІЯ СЯБРОЎКІ!

Мы шчаслівыя, што на старонках здаўна роднага нам часопіса «Работніца і сялянка» можам усхвалявана і радасна віншаваць беларускіх працаўніц з пяцідзесяцігоддзем Міжнароднага жаночага дня.

У гэты дзень кожны год у СССР адзначалася новая вышэйшая ступень развіцця жаночага рэвалюцыйнага руху і росту свядомасці працоўных жанчын нашай цудоўнай многанацияльнай Радзімы.

Кожны год 8-е сакавіка і ў Беларусі было не толькі днём агляду і мабілізацыі жаночых рэвалюцыйных сіл, днём умацавання інтэрнацыянальнай салідарнасці, але і днём пастаноўкі новых, больш складаных задач у барацьбе за шчасце народа.

Вялікі шлях пройдзен беларускай жанчынай. Якое шчасце нам, прадстаўнікам старэйшага пакалення, бачыць маладых, на шчаслівую долю якіх выпала непасрэднае будаўніцтва камунізма.

Прывітанне Вам, дарагія, у слаўнае пяцідзесяцігоддзе ад нас, працаваўшых сярод жанчын у першыя гады Савецкай улады на Беларусі.

М. Муратава
Н. Шамардіна
С. Марэцкая
С. Разоўская

ВІНШУЕМ! Гэтым словам ужо зараз вітаюць нашых жанчын у сувязі з надыходзячым святам — Міжнародным жаночым днём. Ці не ранавата? Не, не рана. У гэтым жа годзе дзень 8-га сакавіка асаблівы, юбілейны. Міжнароднаму жаночаму дню спаўняецца 50 год. Паўстагоддзя. Паўстагоддзя барацьбы за разняволенне, за чалавечую годнасць.

Нам, савецкім жанчынам, каму Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя прынесла вызваленне ад капіталістычнага ярма і памешчыцкага гвалту, асабліва балюча ўсведамляць, што мільёны жанчын у капіталістычных і каланіяльных краінах і да гэтага часу знаходзяцца ў прыгнёчаным становішчы. Калі 8-е сакавіка для нас — гэта радаснае святлае свята, то для мільёнаў працоўных жанчын капіталістычнага свету — гэта дзень яднання сіл, дзень барацьбы за свае правы.

8-е сакавіка ў гэтым годзе супадае з выдатнымі падзеямі ў жыцці краіны. Увесь свет узрушылі рашэнні IV сесіі Вярхоўнага Савета СССР аб новым значным скарачэнні Узброеных Сіл СССР. Цяжка пераацаніць значэнне гэтага міралюбівага кроку Савецкай дзяржавы. Нашы Узброеныя Сілы будуць зменшаны на 1 мільён 200 тысяч чалавек. Гэтыя людзі ўвільняюцца ў рады мірных будаўнікоў камунізма і будуць разам з усім савецкім народам аддаваць свае сілы на карысць чалавека. Мы радуемся і ганарымся тым, што наша вялікая Камуністычная партыя і Савецкі ўрад праводзяць мудрую палітыку міру паміж народамі. А што можа быць лепш, важней, значней, чым мір на зямлі? Мір — гэта шчасце мільёнаў людзей і ў першую чаргу — шчасце кожнай маці. Няхай жа ў Міжнародны жаночы дзень яшчэ мацней гучыць заклік да міру ва ўсіх краінах — вялікіх і малых.

Давайце расплавім
мячы і штыкі.

Скуём з іх сяброўства
і дружбы вянкi.

Гэтымі словамі паэт Пятрусь Броўка, выступаючы на сесіі Вярхоўнага Савета, вельмі ярка выказаў думкі і мары беларускага народа. Мы, жанчыны Беларусі, добра памятаем і ніколі не забудзем жахаў вайны і ад усёй душы ўхваляем рашэнні сесіі.

— Вялікае дзякуй, — гаворым мы, — кіраўніку Савецкага ўрада Мікіце Сяргеевічу Хрушчову за нястомную барацьбу за мір і шчасце людзей.

Гордыя за сваю велічную Радзіму жанчыны Беларусі разам з усім народам імкнуча сёння прадаваць лепш, чым учора, дзярмінова выкананне плана другога года сямігодкі. Гэтым жа высякародным імкненнем пранізана ўся падрыхтоўка да Міжнароднага жаночага дня.

Гомельская трыкатажная фабрыка імя 8-е сакавіка — перадавое прадпрыемства ў рэспубліцы. Большасць працуючых тут — жанчыны. 60 змен і брыгад фабрыкі змагаюцца за прысваенне звання брыгады камуністычнай працы.

Даярка саўгаса «Зарэчча» Смалявіцкага раёна Марыя Дзегцярова ў мінулым годзе заняла рэкорднае месца па надоях малака. Па 5856 кілаграмаў малака надаіла яна ад кожнай каровы.

— Але і гэта не мяжа, — заявіла Марыя. — У гэтым годзе абавязкова надаю не менш як па 6000 кілаграмаў малака ад каровы.

8-е сакавіка ў нашай краіне даўно ўвайшло ў быт кожнай сям'і, кожнага чалавека. Каму не хочацца зрабіць што-небудзь прыемнае для нашых жанчын — сваіх сябровак, маці, жонак, дачок? І яны заслужылі гэта. Заслужылі за той велізарны ўклад, які ўносяць у агульнанародную справу сваёй працай на вытворчасці і ў калгасе, за тую ўтульнасць, якую ствараюць у сям'і, за залатыя рукі, якія ўсё ўмеюць, за светлы розум, за адданасць, любоў і ласку.

Напярэдадні 8-га сакавіка наша рэдакцыя атрымала шмат віншаванняў. Яны адрасаваны ўсім нашым чытацкам, усім жанчынам Савецкай Беларусі. Многія з іх вы прачытаеце ў гэтым нумары. Рэдакцыя вельмі ўдзячна ўсім таварышам за цёплыя словы прывітанняў і пажаданняў. Да ўсіх гэтых прывітанняў і пажаданняў далучаецца рэдкалегія часопіса. З вялікім святам, з радасным днём 8-га сакавіка віншваем вас, сябры!

Дзяўчына ў нябёсах

Ох, ужо гэтыя мацеры!.. Як часам не хочучь разумець яны зусім простых рэчаў і як крыўдна тады робіцца за іх. Каторы раз спрабуе Люба ўгаварыць сваю маці, каб адпусціла яе на будоўлю, — і ўсё дарэмна. Маці ніяк не згаджаецца: пачакай, паправішся зусім — тады пойдзеш. Чаго спяшацца, будоўля ж толькі пачынаецца... Чаго спяшацца!.. Маці лёгка так гаварыць. А Люба?.. Яна

нават пахудзела за апошнія дні. І часта, ой як часта выходзіла дзяўчына з сепаратарнай і падоўгу глядзела ў той бок, адкуль даносіўся шум вялікай будоўлі. Там, зусім недалёка ад яе роднае вёскі, пачалося будаўніцтва ДРЭС. Самай вялікай у рэспубліцы! Такія ж, як Люба, юнакі і дзяўчаты, яе сябры і землякі, прыйшлі сюды, каб запаліць новыя агні над роднымі прасторами. Яны пракладваюць дарогі, капаюць катлаваны, будуць дамы. Там ужо вырастаюць гарады, з ранку да вечара не сціхае гул матораў, у бяздонную сінь неба закінулі свае стрэлы магутныя краны. Вечарам на іх загараюцца яркія агеньчыкі. Яны відаць здалёку, і клічуць, і вабяць да сябе дзяўчыну. Краны!.. На іх не можа спа-

койна глядзець Люба. Таксама, як і тады, пяць год назад, калі яна паехала на будоўлю ва Уфу. Паехала без дазволу бацькоў: усе роўна не адпусцілі б. І вось там, на будаўніцтве завода, Люба ўпершыню ўбачыла краны. Убачыла — і страціла спакой. Жаданне, вялікае жаданне навучыцца кіраваць гэтымі магутнымі машынамі авалодала ёю, запоўніла яе думкі і мары.

Неяк пазнаёмілася Люба з кранаўшчыцай Лідай Елкінай. Адночы расказала яна ёй аб сваіх заповітных марях. Тая выслухала Любу ўважліва, потым сказала:

— Так... Трэба што-небудзь прыдумаць... А пакуль — прыходзь у вольны час да мяне на кран. Паглядзіш усё сама. Там нічога складанага няма, калі захочаш — навучышся...

Праз некаторы час дабілася Люба, што яе накіравалі на курсы кранаўшчыкоў.

А праз два месяцы Люба ўжо прыняла кран. Стары майстар, у якога Люба раней працавала, часта гаварыў:

— Я думаю, Любка, ты толькі муляр добры, ажно, аказваецца, і кранаўшчыца не горшая, — а потым дадаваў жартуючы: — Высока забралася ты цяпер, у нябёсы самыя...

А Люба адчувала сябе шчаслівейшым чалавекам на зямлі.

І вось жа — не пашанцавала. Здарыўся адночы няшчасны выпадак, і дактары на доўгі час забаранілі ёй займацца цяжкай працай. Бывай, кран, бывай, будоўля, бывайце, сябры, з якімі столькі год дзяліла ўсе радасці і нягоды. Горш нічога не магло быць.

Прыехала дамоў Люба і стала працаваць загадчыцай сепаратарнага пункта. Работа лёгка, спакойная.

Ды толькі не па душы прыйшлося новае месца Любе. Сумавала яна па ранейшай рабоце: вельмі ўжо любіла яе. А тут яшчэ ў родным раёне такое будаўніцтва разгарнулася. І з іхняй вёскі туды столькі моладзі пайшло: будоўля ж камсамольскай аб'яўлена.

А ты сядзі ў гэтай сепаратарнай, пераганяй малако. Ну не крыўдна было б, калі б Люба сапраўды была хворая. Але ж яна адчувае сябе ўжо зусім добра... Нават людзям у вочы сорамна глядзець: тут

пажылая жанчына змагла б працаваць, а то...

У той дзень яшчэ раз вырашыла сур'ёзна пагаварыць з маці. Вечарам прыйшла з работы, селі вячэраць. Якраз і бацька быў дома. «Трэба зраз... Бацька зразумее, можа падтрымае».

Нарэшце, адважылася: — Ведаеце, мусіць, схаджу я заўтра ва ўпраўленне. Не магу больш на сепаратарным, не падабаецца...

Алена Сямёнаўна паклала лыжку. Адчула, што дачка задумала сур'ёзную размову.

— Нікуды ты не пойдзеш... Там што, лепш будзе?..

— А мне лепш не трэба. Я на кране хачу працаваць...

— А мо' няхай ідзе, Алена, га? — падтрымаў Любу бацька. — Калі не падабаецца тут... Навошта прымушаць. Яно праўда, вучылася ўсё ж... Ды, канешне, там цікавей: моладзь, сяброўкі яе...

Толькі праз тыдзень удалося ўгаварыць маці.

...Дзень добры, будоўля! Зноў напружаныя, гарачыя дні, зноў любімая праца.

Першы месяц не прынёс поспеху: Люба дала толькі сто працэнтаў. Дрэнна было з дастайкай матэрыялаў, кран часта прастойваў — вось і вынік. У той вечар яна ішла з работы не спяшаючыся. Нейкая абыякавасць да ўсяго авалодала ёю. «Сто працэнтаў! Смехата адна. Дамой нават сорамна паказвацца. Ці варта было ісці на будоўлю, каб ледзь норму выконваць. Ва Уфе ж давала па 140, іншы раз і больш. А тут...»

«Трэба заўтра з парторгам пагаварыць, — рашыла Люба. — Скажу, што не магу так... Марыя Якаўлеўна павінна зразумець. Можа на другі ўчастак перавядуць...»

Назаўтра сустрэлася з Ламакінай.

— Марыя Якаўлеўна, справы ў мяне няважныя...

— А што? Можа цяжка?..

— Ды якое цяжка. Ведаеце, колькі ў мяне за месяц? Сто працэнтаў.

— Так, малавата...

— Малавата. Менш ужо не трэба... Ды што гаварыць. Я вось аб чым хацела прасіць вас, Марыя Якаўлеўна. Ці нельга на другі ўчастак?.. Не магу я так, абы час скратаць...

А гэта вітае нашых жанчын дачка Васілія Іванавіча Чапаева. Імя яе бацькі ніколі не згадзіцца з памяці савецкага народа. Выдатны палкаводзец, сапраўдны народны самародак, ён адважна змагаўся з ворагамі, каб перамог вечны мір на зямлі.

ШЧАСЦЕ ПРЫЙШЛО

МОЙ бацька, Васілій Іванавіч Чапаеў, жыў, змагаўся і загінуў далёка ад Беларусі. Але бяспрашна змагаючыся з ворагамі маладой Савецкай рэспублікі, ён змагаўся за шчасце і свабоду працоўных людзей усёй нашай вялікай Радзімы, у тым ліку за шчасце і свабоду забітага і вякамі прыгнечанага

беларускага народа, з жыццём якога ён блізка пазнаёміўся будучы на фронтах імперыялістычнай вайны.

Радасна ўсведамляць, што шчасце, за якое змагаўся бацька, цяпер прыйшло ва ўсе куткі нашай краіны.

Для беларускай моладзі, як і для моладзі іншых саюжных рэспублік, Чапаеў з'яўляецца ўзорам мужнасці і гераізму, у яго вучылася і вучыцца яна бяспрашна і стойкасці ў барацьбе за справу народа, за перамогу ленінскіх ідэй. У гады Вялікай Айчыннай вайны імя Чапаева з гонарам насілі многія партызанскія атрады, якія дзейнічалі на тэрыторыі Беларусі, яго імем названы прадпрыемствы, калгасы, школы.

Шчырае прывітанне і віншаванне з урачыстым святам 8 сакавіка шлю я беларускім жанчынам. Прыміце, дарагія сябры, пажаданні добрага здароўя, поспехаў у працы і ў выхаванні юнакоў і дзяўчат такімі, якімі быў В. І. Чапаеў — гарачымі патрыётамі нашай Радзімы, працавітымі і свядомымі будаўнікамі новага, шчаслівага жыцця.

К. Гамалева

Парторг уважліва глядзела на Любу.

— На другі ўчастак, кажаш... Ну, а тут, Люба, як? Хто тут будзе? Без кранаў жа нельга... Выходзіць, нам да гэтага няма справы. Не, дарагая, так не пойдзе. Малая выпрацоўка? Гэта так. Але ж, бачыш, будаўнічых матэрыялаў у нас пакуль не хапае. Што зробіш: дарогі яшчэ не скончаны, дастаўляць цяжка. Пачакай, вось пабудуем шасэ, чыгунку, з дастаўкай будзе лепш — тады хоць дзвесце давай... А пра перавод — гэта дарэмна. Калі мы з табой будзем так думаць, дык што ж іншыя скажуць?..

Доўга гутарыла тады Марыя Якаўлеўна з дзяўчынай. Простыя, шчырыя словы парторга прымусілі яе аб многім падумаць, інакш паглядзець на ўсё. Праз некалькі дзён Ламакіна зноў заглянула да Любы.

— Ну, як работа?..

— Ды нічога... Марыя Якаўлеўна, вы даруйце мне, — Люба вінавата паглядзела ў вочы парторгу. — Пагарачылася я тады, калі аб пераводзе прасіла...

— Што ты, Люба?.. Гэта бывае.

Добрая Марыя Якаўлеўна!.. Як яна зразумела Любу! І заўсёды дапамагала ёй ласкавым, сучасным словам, а калі было за што, то і справядлівым дакорам.

Люба засталася працаваць на старым месцы. Зараз яна — лепшая кранаўшчыца на будоўлі. Яе ведаюць не толькі як выдатнага будаўніка, але і як цудоўнага чалавека. Ёсць жа такія людзі, што з першай сустрэчы адчуваеш да іх нейкую асаблівую павагу і любоў. І чым больш іх ведаеш, тым больш яны падабаюцца.

Вось такая і Люба. Паважаюць яе будаўнікі за працавітасць, за спагядлівае, чулае сэрца. Асабліва моладзь. Праўда, некаторыя пабойваюцца. Гэта тыя, хто працуе з халадком, хто любіць перакуліць кілішак-другі. І заўсёды, калі ідзе срод і Люба просіць слова, па зале прабягае шэпт: «Ну, прагульшчыкі, трымайцеся...» А дзяўчына выйдзе да трыбуны, акіне ўсіх уважлівым позіркам сваіх карых вачэй — і давай прачэсваць тых, за кім грахі водзяцца. І на яе не крыўдзяцца. Ды і крыўдзіцца не выпадае, калі яе праўда ва ўсім.

Аднойчы нават сакратару камсамольскай арганізацыі давалося пачырванець. А было вось як.

Неяк сярод дзяўчат зайшла размова аб мастацкай самадзейнасці.

— А што, давайце арганізуем свой хор, — прапанавала Люба. — Будзем перад будаўнікамі выступаць.

Дзяўчаты падтрымалі. Тут

жа некалькі чалавек і запісалася. Назаўтра Люба схадзіла ў брыгаду муляраў. Там таксама знайшлося многа жадаючых. Сказала аб гэтым сакратару.

— Ведаеш, Люба, можа пачакаем, — адказаў той. — Абыдземся пакуль без самадзейнасці. Не гэта галоўнае. І месца няма... Да нас жа прыязджаюць калектывы...

— Ну і што? А мы свой хор арганізуем і да іх паедзем. Хіба дрэнна? І, наогул, памыляешся ты, Віця. Па-твойму, культурны адпачынак будаўнікоў — гэта не галоўнае. Трэба часцей сярод людзей бываць, тады ўбачыш, што галоўнае...

... Часта, калі выпадае вольная хвілінка, любіць паглядзець Люба ўніз. Адсюль, з вежы крана, добра відаць уся будоўля: каробкі будуючыхся і роўныя рады ўжо гатовых дамоў, бесперапынна снуючыя самазвалы. Унізе завіхаюцца людзі. Люба многіх пазнае. Вось Надзя Лысюк кудысьці пратарахцела на сваім трактары; непадалёку, у вялізным катлаване, муляры брыгады Мікалая Драніцы закладваюць фундамент чарговага дома.

А навокал будоўлі — шырокія прасторы калгасных палёў, абцягнутыя сіняй стужкай лесу. Моцныя хвалі ветру мыюць твар дзяўчыны прыемным халадком. І на сэрцы становіцца тады лёгка і радасна. Ад чаго? Шмат ад чаго. Ад таго, што Люба зноў на кране. Цяжкая праходзіцца: удзень работа, вечарам — заняткі ў школе. І кнігу хочацца пачытаць ці парукадзельнічаць. Ну і што ж. Лёгкае — не цікава.

І яшчэ Любе радасна, што гэтая будоўля разгарнулася ў яе родных мясцінах, дзе яна нарадзілася, вырасла, дзе сустрэла яна сваё дзявочае шчасце. Спадабаўся ёй Міша Казленя, муляр. І ён таксама адчуў, што не жыць яму без Любы. І вось нядаўна згулялі яны вяселле. Што ж, радасці вам у вашым жыцці.

Вось якая яна, Люба Мацияш, простая дзяўчына з вёскі Нівы. Калі будзеце на будоўлі — абавязкова зайдзіце да яе. Вось пабачыце, вам яна таксама спадабаецца.

А знайсці Любу лёгка. Кран яе горда ўзвышаецца над усёй будоўляй і відаць здалёку.

І заўсёды, калі яшчэ толькі займаецца на дзень і будаўнікі спяшаюцца на свае ўчасткі — Люба ўзбіраецца па лесвіцы гэтага крана наверх, у вежу. З кожнай ступенькай падыходзіць яна ўсё вышэй і вышэй, быццам імкнецца ў самыя нябёсы.

М. ШЫМАНСКИ

Брэсцкая вобласць,
Вярозаўская ДРЭС.

НЕВЯЛІКАЯ ДАВЕДКА

Дарагія таварышы! Многія з Вас, чытачоў нашага часопіса, напэўна, будуць праводзіць гутаркі, выступаць на сходах, рабіць даклады аб 50-годдзі Міжнароднага жаночага дня. Мы будзем вельмі рады, калі гэтая невялікая даведка спатрэбіцца Вам.

Некалькі слоў аб гісторыі Міжнароднага жаночага дня. Жаночы рабочы рух заўсёды быў неад'емнай часткай агульнапралетарскай барацьбы. У 1910 годзе на другой Міжнароднай канферэнцыі жанчын-сацыялістак, якая адбылася ў Капенгагене (Данія), па прапанове выдатнай дзяўчкі рэвалюцыйнага рабочага руху Клары Цэткін было прынята рашэнне аб'явіць 8 сакавіка Міжнародным днём работніц.

Першы Міжнародны дзень работніц быў праведзены ў 1911 годзе ў Германіі, Аўстрыі і некаторых іншых краінах.

Упершыню 8 сакавіка ў Расіі было адзначана ў 1913 годзе пад выглядам навуковай раніцы па жаночаму пытанню. У перапоўненай вялікай зале Калашнікоўскай біржы ў Пецярбургу адбыўся мітынг. Многія з выступаўшых на гэтым мітынгу хутка былі арыштаваны царскай паліцыяй.

З ростам рэвалюцыйнага руху ў краіне расла і рэвалюцыйная свядомасць жанчын. Руская жанчына абуджалася ад векавой палітычнай дрымоты і прыгнечанасці, і ўжо ў 1917 годзе дзень 8 сакавіка быў праведзены пад рэвалюцыйнымі лозунгамі і ў даволі шырокіх маштабах. У Петраградзе адбылася масавая дэманстрацыя жанчын, якія патрабавалі міру, хлеба і палітычных правоў.

* * *

Працоўныя жанчыны ўсяго свету з глыбокай пашанай успамінаюць выдатных дзяўчак міжнароднага жаночага руху. Колькі сіл, колькі энергіі справе разняволення

Хто не ведае легендарнага героя грамадзянскай вайны Мікалая Аляксандравіча Шчорса? Ён змагаўся і аддаў сваё жыццё за шчасце савецкіх людзей. Жонка і баявая сяброўка Шчорса Ф. Е. Ростава разам з ім удзельнічала ў баявых паходах. У час Вялікай Айчыннай вайны яна ўзяла на выхаванне двух беларускіх хлопчыкаў-сірат.

ГОРАЧА ВІНШУЮ!

З БЕЛАРУССЮ, з беларускім народам многае звязвае нашу сям'ю. На тэрыторыі БССР, менавіта на Гомельшчыне, пачыналася баявая дзейнасць і легендарная слава атрада Мікалая Аляксандравіча Шчорса. І самой мне давалося нямаля прайсці па дарогах рэспублікі. Байцом атрада, якім камандаваў мой муж, я ўдзельнічала ў баях і паходах у грозныя гады грамадзянскай вайны.

Былі ў атрадзе і беларусы. Памяць аб мужнасці і гераізме гэтых слаўных байцоў рэвалюцыі ніколі не згасне.

Сапраўднымі патрыётамі нашай Айчыны паказалі сябе беларусы і ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Слава, здабытая беларускімі жанчынамі ў баях з ворагамі,

памножана іх самаадданай, доблеснай працай на фабрыках і заводах, у калгасах і саўгасах. Дарагія сяброўкі, беларускія жанчыны! Горача, ад усяго сэрца вітаю Вас у радасны дзень Міжнароднага жаночага свята і жадаю Вам новых вялікіх поспехаў у працы і асабістым жыцці.

Ростова

У Інстытуце матэматыкі і вылічальнай тэхнікі Акадэміі навук БССР вучоны сакратар інстытута, кандыдат фізіка-матэматычных навук Ларыса Фёдарэўна Ільющэнка (злева) і старшы навуковы супрацоўнік, кандыдат тэхнічных навук Ніна Якаўлеўна Карачанцава за назіраннем блокаў электроннай машыны, якая ствараецца ў інстытуце.

Фота П. Нікіціна.

жанчын аддалі палыманыя рэвалюцыянеркі Клара Цэткін, Надзея Канстанцінаўна Крупская, Марыя Ільінічна Ульянава, Інэса Арманд, Аляксандра Міхайлаўна Калантай, Клаўдзія Іванаўна Нікалаева, Алена Дзмітрыеўна Стасова і многія, многія іншыя.

«Жаночыя масы павінны стаць нашымі, хоць бы яны былі прыкаваны ланцугамі да неба». Гэтыя палыманыя словы Клары Цэткін, поўныя любові да працоўнай жанчыны, з вялікай сілай гучаць і сёння. З кожным днём растуць і мацнеюць рады дэмакратычнага жаночага руху ва ўсім свеце. Больш 200 мільёнаў жанчын аб'ядноўвае Міжнародная дэмакратычная федэрацыя жанчын, якую ўзначальвае выдатная грамадская дзяўчка, прафесар Эжэні Катон.

* * *

Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя цалкам разняволіла жанчын і не на словах, а на справе зрабіла іх раўнапраўнымі ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага і грамадскага жыцця. Ці не аб гэтым гавораць такія красамоўныя лічбы? Сярод рабочых і служачых нашай краіны, занятых у народнай гаспадарцы, жанчыны складаюць 47 працэнтаў. А ў царскай Расіі 55 працэнтаў жанчын, занятых наёмнай працай, працавалі хатнімі служанкамі, 25 — батрачкамі і толькі 4 працэнты — ва ўстановах асветы і аховы здароўя.

* * *

Арэолам славы і пашаны акружана жанчына працаўніца — работніца і сялянка ў нашай краіне. З трыбуны снежанскага Пленума ЦК КПСС першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі таварыш К. Т. Мазураў назваў імёны лепшых з лепшых. Вось яны. Таісія Андрэеўна Кобрынец, звенявая калгаса «Перамога» Пружанскага раёна, якая вырастала на плошчы ў 30 гектараў па 1725 цэнтнераў зялёнай масы кукурузы з пачаткамі з гектара; знатная свінарка саўгаса імя Дзяржынскага Ганна Гаўрылаўна Нікульская, яна адкарміла за год больш тысячы свіней агульнай жывой вагой 1.200 цэнтнераў; Валянціна Вачынская з калгаса «Расія» Гродзенскай вобласці, якая вырастала ў сярэднім па 788 цэнтнераў цукровых буракоў з гектара.

Нялёгка праца старшыні калгаса. Але і з гэтай працай паспяхова спраўляюцца нашы жанчыны. У рэспубліцы

добра ведаюць старшыню калгаса імя Дзмітравы Карэліцкага раёна Яўгенію Цімафееўну Кіслуху, Ганну Піліпаўну Назараву — старшыню калгаса «1-е Мая» Жалудоцкага раёна. Асабліва хочацца адзначыць Героя Сацыялістычнай Працы Тацяну Іосіфаўну Жыгалку. Займаючы высокую пасаду старшыні райвыканкома Тацяна Іосіфаўна выказала жаданне пайсці працаваць старшынёй калгаса «XVI партз'езд». Калгас быў адным з адстаючых у былым Рудзенскім раёне.

За выдатныя поспехі ў развіцці сельскай гаспадаркі 44 жанчынам рэспублікі прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы, 3712 жанчын узнагароджаны ардэнамі і медалямі Савецкага Саюза.

* * *

Жыць і працаваць па-камуністычнаму! Такую задачу паставілі перад сабой тысячы і тысячы работніц і калгасніц рэспублікі.

Напярэдадні новага года 114 чалавек за праяўленую ініцыятыву ў арганізацыі сацыялістычнага спаборніцтва за званне ўдарнікаў і брыгад камуністычнай працы і дасягнутыя вытворчыя поспехі былі ўзнагароджаны ганаровымі граматамі і граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Сярод іх шмат жанчын. Аўсюкевіч Ірына Емяльянаўна — майстар участка Баранавіцкай швейнай фабрыкі, Калчанова Ганна Рыгораўна — набіўшчыца Пінскага фанера-запалкавага камбіната, Макарэвіч Вера Мікалаеўна — брыгадзір кардоннай фабрыкі «Альберцін», Ваяводкіна Галіна Рыгораўна — прадзільшчыца Мінскага тонкасуконнага камбіната, Паграбняк Раіса Дзмітрыеўна — зборшчыца Мінскага гадзіннікавага завода і многія іншыя.

* * *

Хіба можна не ганарыцца дасягненнямі ў галіне асветы? У СССР 1 млн. 845 тысяч жанчын маюць закончаную вышэйшую адукацыю, а 29 мільёнаў жанчын маюць сярэдняю і няпоўную сярэдняю адукацыю. Удумаіцеся ў гэтую лічбу. Супастаўце яе з другой лічбай. Па перапісу 1897 года ў трох буйнейшых абласцях Беларусі (Мінскай, Магілёўскай і Віцебскай) налічвалася толькі тры працэнты пісьменных жанчын.

Толькі ў Беларускай універсітэце імя Леніна 102 жанчыны — навуковыя супрацоўнікі. Сярод іх Марыя Андрэеўна Жыдовіч — доктар філалагічных навук, Ганна Іанасаўна Нахімоўская — кандыдат фізіка-матэматычных навук, Галіна Андрэеўна Лазерка — кандыдат хімічных навук.

* * *

Жанчыны нашай краіны прымаюць самы актыўны ўдзел у кіраванні дзяржавай. Дэпутатамі вышэйшага органа дзяржаўнай улады — Вярхоўнага Савета СССР выбрана 366 жанчын, або 27 працэнтаў да агульнага ліку дэпутатаў. У нас у рэспубліцы 149 жанчын выбраны ў Вярхоўны Савет Беларускай ССР, звыш 28 тысяч жанчын з'яўляюцца дэпутатамі мясцовых Саветаў дэпутатаў працоўных. Усе яны простыя працаўніцы, усім ім слава і гонар прынесла сумленная праца. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Азаліна Іванаўна Дарожкіна працуе на Віцебскай швейнай фабрыцы «Сцяг індустрыялізацыі». Яна ўзначальвае брыгаду камуністычнай працы.

У ліку дэпутатаў Вярхоўнага Савета БССР мы бачым лепшых даярак рэспублікі Марыю Занеўскую з саўгаса «Свіслач» Гродзенскага раёна, Лідзію Асіюк — даярку з калгаса імя Жданава Брэсцкага раёна.

* * *

Ніколі не згладзіцца з нашай памяці гераічны подзвіг савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. За мужнасць і адвагу больш 20 тысяч жанчын рэспублікі — удзельніц Айчыннай вайны і партызанак былі ўзнагароджаны ардэнамі і медалямі Савецкага Саюза, а 7 жанчынам прысвоена званне Герояў Савецкага Саюза. У дакладах, гутарках успомніце, таварышы, аб тых, хто мужна і самааддана змагаўся з фашысцкімі захопнікамі на франтах і ў партызанскіх атрадах. Успомніце і нашых зямлячак Герояў Савецкага Саюза Е. Мазанік, М. Осіпаву, Н. Траян, А. Маслоўскую. Раім Вам прачытаць у гэтым нумары матэрыялы аб Веры Харужай — легендарнай дачцэ беларускага народа. Няхай светлы вобраз Веры Харужай, Рымы Шаршнёвай, Алены Стэмпкоўскай і многіх іншых, якія аддалі сваё жыццё за шчасце нашых дзяцей, яшчэ і яшчэ раз напамінаць нам аб тым, што ёсць адно самае дарагое на свеце слова — мір!

Мір патрэбен усім сумленным людзям на зямлі. І за яго, не шкадуючы сваіх сіл, разам з усім народам, змагаюцца савецкія жанчыны.

ІМЯ адважнай камсамолкі Веры Харужай было папулярна сярод моладзі Беларусі яшчэ ў пачатку 20-х гадоў. Баявыя эпізоды з жыцця і барацьбы гэтага важака моладзі Заходняй Беларусі ва ўмовах падполля з захопленнем перадаваліся з вуснаў у вусны. Асабліва ганарыліся сваёй зямлячкай мы — камсамольцы і моладзь Мазыршчыны.

Вестка аб тым, што белапольскія ўлады кінулі Веру ў турму, была сустрэта з болем. Хацелася чым-небудзь дапамагчы, хоць добрым словам сагрэць нашу Веру.

Даведанца адрас яе мне ўдалося толькі ў пачатку 1929 г. (яго я атрымала ў рэдакцыі «Чырвонай змены»). Вера знаходзілася тады ў катаржнай турме ў Фардоне на Паможы. Пачалася перапіска, якая працягвалася некалькі год. У пісьмах мы і пазнаёміліся.

Першае пісьмо я напісала ёй проста па-чалавечы, таму што яна была ў белапольскай турме, а я на волі, у Савецкай краіне, таму што польскія паны схавалі яе за кратамі, ізаляваўшы ад людзей і любімай справы, а я была сярод народа, на цікавай, кіпучай рабоце (мяне, як актыўную селькорку, у той час вылучылі на работу ў рэдакцыю «Беларускай работніцы і сялянкі»). Пасылаючы пісьмо, я не спадзявалася, што Вера можа адказаць мне.

Але адказ я атрымала нечакана і даволі хутка.

Вера пісала аб маладых і пажылых яе сяброўках па зняволенню, іх характарах і настроях, аб турэмным быццё і нормах. З болем расказвала аб здароўі і перажываннях сваіх таварышчаў па зняволенню, іх сем'ях і блізкіх. Але ні разу не паскардзілася на цяжкасці і нягоды асабістага жыцця. У пісьмах яе не было чуваць тугі. Наадварот, кожнае слова яе пісьма было як удар молата па кратах. Яна разбівала турэмныя мury, застаючыся ў страі і за каменнай сцяной. Ізаляваць ад людзей яе не здолелі ніхто і нішто. З навакольным светам яе звязвала вялікая перапіска з сябрамі, якіх у яе становілася ўсё больш і больш.

Яна пісала: «Дарагія, родныя, сябры мае! Пішыце часцей і аб усім, нават аб тым, што вам здаецца простым і звычайным. Пішыце, як працуюць людзі ў горадзе і вёсцы, як будуюцца новае, шчаслівае жыццё, як вучыцца і адпачывае моладзь. Што перашкаджае ў рабоце і як нашы людзі пераадоўляюць гэтыя перашкоды. Пісьмы ж вашы — гэта пакуль амаль адзіная магчымасць для мяне ведаць, што робіцца навокал, дыхаць з вамі адным наветрам».

І мы пісалі ўжо не проста як зняволенаму чалавеку, а як саратніку, баявому другу, адважнаму барацьбіту за шчасце народа.

Гэты быў гістарычны год вялікага пералому — год пераможнага штурму капіталізма на сяле, год масавай калектывізацыі. Пісаць было пра што. І мы пісалі аб сацыялістычным пераўтварэнні сяла, аб усенародным уздыме, аб цяж-

(Успаміны аб Веры Харужай)

Вера ХАРУЖАЯ.

касцях і аб перамогах. Разам з намі Вера перажывала цяжкасці, разам з намі радавалася поспехам.

У Мінску было некалькі чалавек асабіста знаёмых з Верай Харужай, а таксама тых, хто пазнаёміўся з ёй і зблізіўся ў перапісцы. Мы ведалі адзін аднаго і звычайна, калі хто з нас атрымліваў ад Веры пісьмо, аб гэтым неадкладна даведваліся ўсе астатнія.

Нялёгка ёй было перапісвацца з усімі намі з турмы. Часам мы атрымлівалі пісьмо, напісанае мікраскапічным почыркам на папярснай паперы, маючай форму сцілкі. Трэба меркаваць, што з турмы такое пісьмо трапляла на волю, тоячыся да часу пад сцілкай нейчага чаравіка. І ўсё-такі Вера неяк ухітралася і ў такіх умовах адказваць кожнаму з нас у паасобку на кожнае пісьмо.

«Як крыўдна, — пісала яна, — у такі бурны час знаходзіцца ўбакі і толькі здалёку назіраць... Якія вы шчаслівыя, што бачыце ўласнымі вачыма і творыце сваімі рукамі».

Палымая энергія Веры патрабавала большага. Але і так яна была не назіральнікам. Яна заставалася ўдзельнікам імклівага бегу жыцця. Шырокія сувязі з сябрамі, а праз іх з усім народам, рабілі яе непасрэдным удзельні-

кам баявых спраў. Яе пісьмы чыталі не толькі адрасаты, а сотні і тысячы нашых людзей. Урыўкі некаторых з іх апублікавалі «Беларуская работніца і сялянка» і газеты (аўтара пісем не называлі, каб яшчэ больш не ўскладніць і без таго цяжкае становішча зняволенай). Кожнае яе пісьмо з захопляючай цікавасцю чыталі на фабрыцы, заводзе, у саўгасе, калгасе. Гэтыя пісьмы натхнялі людзей на працоўныя подзвігі.

Час быў гістарычна адказны. Адчувалі сваю гібель, кулакі стараліся ўсяляк шкодзіць пераможнаму маршу новага, калгаснага жыцця: губіць жылё, псваць сельскагаспадарчы інвентар, раскрадаць пасяўныя фонды — зрываць калгасную сяўбу. Ворагі калектывізацыі — кулакі і папы, самі хаваючыся ў ценю, імкнуліся рабіць гэта чужымі рукамі, ашуканствам і запалохваннем стараліся прыцягнуць сабе ў памочнікі несвядомую частку жанчын. Стаяла задача: растлумачыць людзям перавагі калгаснага ладу, дапамагчы ім зразумець, што толькі ў калгасе жанчына стане роўнай, свабоднай, незалежнай.

У гэтай складанай справе нам дапамагалі пісьмы Веры. У адным з калгасаў на сходзе жанчын мы прачыталі пісьмо, расказалі аб мужнасці гэтай надзвычайнай жанчыны, аб яе рабоце ў падполлі, растлумачылі, які хітры і каварны вораг, гаварылі і аб жорсткай класавай барацьбе ў вёсцы, якая асабліва абстралялася ў рашаючыя дні пасяўной. Калгасніцы ўважліва слухалі, а пасля сходу расказалі, што на досвітку ў вёсцы збіраюцца зламаць замкі сховішча грамадскага насеннага фонду і расцягнуць усё насенне па хатах. На гэтую чорную справу кулакі падбухторылі групу ашуканых і запалоханых ім і папом цяжарных жанчын, якія павінны былі разбіць замок і першымі ўварвацца ў сховішча.

Злачынства ўдалося прадухіліць. Кулацкая авантура была сарвана.

Калі ў рэспубліцы паспяхова была завершана першая калгасная сяўба, мы падрабязна напісалі Веры аб сваёй перамозе. Адказ прыйшоў захопляючы. У ім гаварылася: «Якая шчаслівая я, як невыказна рада вашым поспехам! Паднясіце ж велізарную, такую, як Манблан, дулю ўсім ворагам савецкага ладу, усяму «цывілізаванаму» свету, якія ў злосці сваёй скуголяць, равуць і

выюць на ўсе лады, сцвярджаючы, быццам калгасы нясуць нашай Радзіме галодную смерць. Дарагія мае, харошыя! Як хочацца дапамагчы вам хоць крышку, хоць чым-небудзь у такой вялікай, цяжкай і важнай справе».

Гэтыя пісьмы захаплялі нас сваёй шчырасцю і парывам. Яны знаходзілі водгук у сэрцы кожнай работніцы і калгасніцы. Немагчыма было пасаваць перад цяжкасцямі, ведаючы, як Вера з няволі рвалася гэтыя цяжкасці пераадолюваць.

Неяк у адным з калгасаў Мінскай вобласці група дзяўчат прапанавала: «Давайце пашлём Веры падарунак — беларускі нацыянальны касцюм». Прапанову падхпілі ахвотна. Клапатліва выбралі самы прыгожы ўзор, калектыўна вышылі кофтакі і фартух. Падарунак мы паслалі ёй да Дня 8 сакавіка. Хутка ад Веры быў атрыман адказ.

«Не ведаю як дзякаваць вам за падарунак і клопаты пра мяне. Гэта наша роднае беларускае ўбранне прымяралі ўсе мае сяброўкі па зняволенню. Мы глядзім на цудоўны ўзор вышыўкі і адчуваем пах родных нам калгасных палёў. Дзякуй вам, мае дарагія. Кожнае імгненне я адчуваю сябе побач з вамі, сярод вас. Мы абавязкова сустрэнемся. А пакуль пішыце часцей. Так хочацца ведаць, якія новыя кнігі выйшлі з друку ў апошнія гады!»

Пасылалі мы Веры ў турму і мастацкую літаратуру, папярэдне абмяняўшыся думкамі з таварышамі, каб адна і тая ж кніга не аказалася пасланай ёй двойчы. Асабліва цікавілі яе творы сучасных беларускіх і рускіх пісьменнікаў. «Я вельмі люблю класікаў, але кнігі сучасных аўтараў мне зараз больш неабходны, яны дапамагаюць уявіць і зразумець, як фармуюцца і растуць новыя людзі, як мацнее і квітнее наша Радзіма», — гаварыла Вера.

Потым мы даведзіліся, што турэмнае начальства, у імкненні больш строга ізаляваць Веру ад навакольнага свету, пазбаўляе яе іменна таго, што ёй больш за ўсё было неабходна: кнігі сучасных аўтараў перасталі даходзіць да яе. Нам давялося ўжыць маскіроўку. У пераплёт ад якога-небудзь падручніка або твора класіка друкарскім шляхам мы ўклеівалі кнігі сучасных пісьменнікаў і перасылалі іх у турму ў такім выглядзе. Спачатку нам тое-сёе ўдалося — некалькі кніг яна атрымала. Але нашу хітрасць турэмнае начальства хутка выявіла, і перасылаць кнігі стала немагчыма.

Ведаючы, якую велізарную цікавасць да пісьмаў Веры праяўляюць працаўнікі горада і сяла, група сяброў яе вырашыла выдаць гэтыя пісьмы асобнай кнігай. Пісьмы сабралі і накіравалі ў выдавецтва «Молодая гвардия».

Увосень 1930 года я паехала на вучобу ў Маскву. Перапіска наша працягвалася, але пісала я ёй ужо больш аб студэнцкім жыцці. У Маскве таксама знайшліся нашы агульныя з Верай знаёмыя. Апрача таго, я падтрымлівала сувязь з некаторымі работнікамі выдавецтва «Молодая гвардия».

У 1931 годзе выйшаў у свет зборнік Верыных пісем пад агульнай назвай «Пісьмы на волю». Прозвішча аўтара названа не было па меркаваннях канспірацыі. Адзін экзэмпляр гэтай хвалючай, глыбока пранікаючай у сэрца кнігі прынёс для мяне ў Інстытут журналістыкі работнік выдавецтва «Молодая гвардия». На вокладцы струменіўраўся з-за крат чырвоны сцяг. Раскрыўшы кнігу, я ўбачыла некалькі ўрыўкаў Верыных пісем да мяне з паметкай «Пісьмо сяброўцы В.».

У наступным годзе сябры паведамілі мне радасную вестку: Вера ў Маскве. Яна прыехала ў парадку абмену паліт-

зняволенымі. Гуртам мы накіраваліся да яе ў гасцініцу. Немагчыма перадаць, выказаць словамі настрой, з якім мы імчаліся. Вера на волі, яна тут, побач з намі! З таго часу мінула 27 год, але тое, што мы адчувалі тады перад такой нечаканай і жаданай сустрэчай, засталася ў сэрцы, відаць, назаўсёды. Такія минуты час не згладжае. Хацелася абняць Веру моцна-моцна, сказаць ёй нешта самае добрае.

Гэта была мая першая сустрэча з зямлячкай. Знешне Вера нічым не вылучалася. Аблічча, адзенне — усё простае, звычайнае, скромнае. Маленькага росту, кволая, рухавая, жыццярадасная, ветлівая, рашучая, душэўная. Адну якасць нельга было не заўважыць: сустрэліся ўпершыню, але сустрэліся так, нібы неразлучныя былі з ёй усе гады жыцця. Гаварылі аб музыцы, новых песнях, студэнцкім жыцці. Калі мы пацікавіліся работай Веры ў падполлі, у адказ пачулі: «Вось бачыце — жывая, здаровая, вясёлая», — і рашуча дадала: «Больш не трэба аб гэтым... Лепш у другі раз... Ды і што тут гаварыць... Хіба я адна такая? Такіх мноства. Сходзім лепш у тэатр», — прапанавала яна.

Ішлі гады. Не раз успамінала я сваю слаўную зямлячку. Хацелася ведаць, дзе яна і як склалася яе далейшае жыццё. Асабліва ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны хацелася ведаць, дзе прымяніла свае сілы, энергію, веды і вопыт гэтая выдатная патрыётка. Але час, адлегласць і пераезды канчаткова абарвалі нашы сувязі.

Летам 1959 года, пасля 35-гадовай разлукі, я вырашыла з'ездзіць у вёску Скрыгалава, дзе я нарадзілася, праведаць родныя месцы, пабываць у Беларусі. У Мазыры, выпадкова зайшоўшы ў Дом піянераў, я даведлася, што гурток юных гісторыкаў працуе над збіраннем гістарычных матэрыялаў і дакументаў аб камсамолі Мазыршчыны. Знаёмячыся з гэтымі матэрыяламі, я ўбачыла фатаграфіі Веры Харужай, яе пісьмы аб рабоце ў падполлі ў варожым тылу ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны. Тут я даведлася, як фашысты ў Віцебску абарвалі гэта цудоўнае жыццё слаўнай гераіні-партызанкі, камуністкі Веры Харужай.

Адшукала я школу, у якой вучылася Вера, доўга глядзела на школьны будынак, стараючыся ўявіць Веру дзіцем.

Даведзіўшыся, што муж Веры загінуў, абараняючы Радзіму, а сама яна, адыходзячы ў варожы тыл, пакінула пяцігадовую дачку і 4-месячнага сына, я праз «Правду» знайшла іх адрас. Мне, як і мільёнам маці, захацелася сказаць ім цёплае мацярынскае слова, парадавацца разам з усімі, што яны выраслі, сталі дарослымі, знайшлі добрую дарогу ў жыцці; пажадаць ім сапраўднага вялікага шчасця і дзейнасці, дастойнай імя іх надзвычайнай маці, для якой Радзіма і шчасце народа заўсёды былі даражэй за ўласнае жыццё.

В. ХМЯЛЕУСКАЯ

г. Харкаў.

Л. Ц. Касмадзям'янская — маці двух Герояў Савецкага Саюза—Зоя і Шуры.

Любой Цімафееўна заслужыла ўсенародную любоў і павігу. Яна стала маці мільёнаў юнакоў і дзяўчат свету.

ДРУЖБА ЗМАЦАВАНА КРЫВЁЮ ГЕРОЯЎ

ЗВЫПАДКУ пяцідзясяцігоддзя міжнароднага жаночага руху — Дня 8 сакавіка дазвольце мне на старонках Вашага часопіса гарача вітаць доблесных беларускіх жанчын — працаўніц прамысловай і сельскай гаспадаркі, жанчын — навуковых работнікаў і маці.

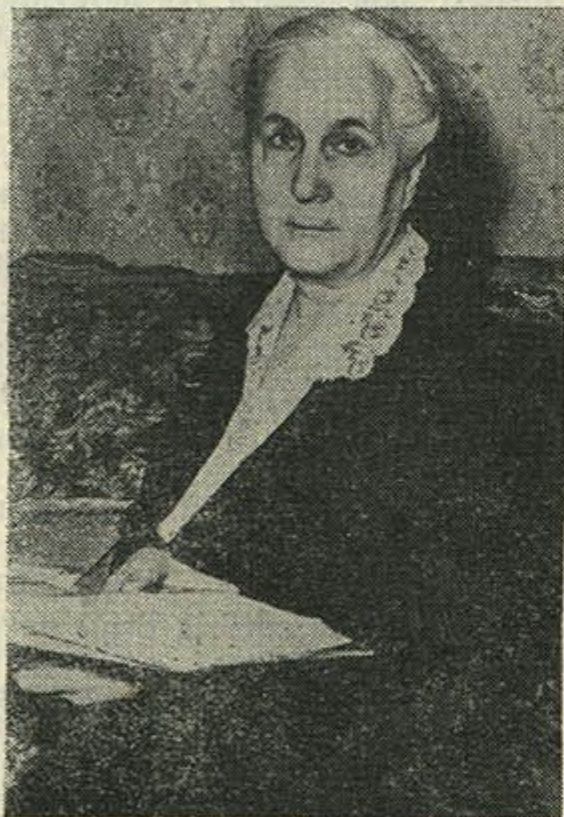
Усе разам Вы самаадданай працай удзельнічалі ў будаўніцтве цудоўнага сучаснага.

Многія з беларускіх жанчын гераічна змагаліся за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы і загінулі смерцю адважных, як і мая дачка Зоя. Гэтая дружба змацавана крывёю нашых герояў.

Няхай жа квітнее беларуская зямля і памнажаюцца працоўныя падзвігі яе жанчын, якія дзякуючы сваёй самаадданай працы хутка ператвараюць сваю рэспубліку ў край дастатку і багатства.

У наша жаночае свята 8 сакавіка я моцна паціскаю Вашы рукі і ад усяго сэрца жадаю шчасця, міру і новых вялікіх дасягненняў у будаўніцтве камунізма.

З сардэчным прывітаннем

Л. Космадзям'янская

Г А Н А Р У С Я С В А Ё Й М А Ц І

Пісьмо дачкі Веры Харужай

У АПОШНІ час у адрас нашай сям'і пачалі паступаць дзесяткі пісем. Іх пішуць людзі, якія асабіста ведалі маю маці па падпольнай рабоце ў Заходняй Беларусі, а таксама па сумеснай вучобе ў Мінску, па прапагандысцкай рабоце ў Пінскай вобласці ў даваенныя гады. Многія ж нашы карэспандэнты ніколі не бачылі маю маму.

Па рознаму выказваюць усе яны свае пачуцці глыбокай павагі і захаплення яе подзвігамі, але ўсе без выключэння хочуць яшчэ больш і падрабязней даведацца аб яе баявых справах у апошні перыяд жыцця ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Нямала такіх пісем прыходзіць і ад маіх землякоў — жыхароў Беларусі, для якіх імя Веры Харужай асабліва блізкае і дарагое. І гэта заканамерна: мама ж да самабыцця любіла свой родны край, свой народ і дзеля яго свабоды і шчасця не шкадавала ні сіл, ні самога жыцця.

Пяць год было мне, калі я ў апошні раз адчула цяпло мацярынскіх губ, якія захавалі на маім твары развітальны пацалунак. Гэта было ў цяжкія гады, калі пад каванымі ботамі гітлераўскіх галаварэзаў стагнала родная беларуская зямля.

І якой вялікай ні была любоў мамы да мяне і да майго чатырохмесячнага брата Сяргея, які нарадзіўся ў эвакуацыі, абавязак перад Радзімай, перад народам аказаўся мацней.

Больш нам не давялося яе бачыць, як і не ўбачылі мы і бацьку, які загінуў яшчэ ў першыя дні партызанскай барацьбы. Усю горьч гэтай страты я адчула толькі потым, калі стала больш дарослай.

Загінуўшых бацькоў нам замянілі родныя і блізкія — бабуля Аляксандра Іеранімаўна, сёстры мамы Надзея і Люба, брат Васіль і яго жонка Еўдакія Міхайлаўна. Наша родная дзяржава, Камуністычная партыя забяспечылі нас усім неабходным, стварылі ўмовы для таго, каб мы выраслі карыснымі членамі сацыялістычнага грамадства. Я закончыла Ціміразеўскую сельскагаспадарчую акадэмію і цяпер працую ў Глебава-агранамічным музеі імя Вільямса. Мой брат Сярожа вучыцца ў Маскоўскім дзяржаўным універсітэце.

І хоць гады, прайшоўшыя з дня маёй апошняй сустрэчы з мамай у далёкім калгасе «12 год Каст-

У сям'і Веры Харужай.

Справа налева — сястра Веры Любоў Захараўна, брат Васіль Захаравіч, сын і дачка Веры Сярожа і Аня і сястра Надзея Захараўна.

Фота А. Прохарава.

рычніка» Пермскай вобласці, сцерлі ў памяці рысы роднага твару, я, аднак, заўсёды як бы бачу перад сабой яе светлы натхнёны вобраз — камуністкі, барацьбіта, маці... Ён склаўся пад уражаннем сказаў аб ёй родных і знаёмых, з прачытаных артыкулаў у газетах і часопісах, напісаных аб ёй і ёю...

Памятаю, як упершыню чытала я «Пісьмы на волю», напісаныя мамай у казематах фашысцкай Польшчы. Якой мужнасцю, якой невычарпальнай верай у перамогу рабочых і сялян трэба было валодаць, каб так пісаць! Вялікім гонарам напоўнілася маё дзіцячае сэрца, калі я прачытала, як высока ацэньвалі яе пісьмы, яе мужнасць вялікі Горкі і верная сяброўка Ільіча Надзея Канстанцінаўна Крупская.

З яшчэ большым хваляваннем чытала і перачытвала я апошнія радкі, напісаныя мамай амаль напярэдадні сваёй гібелі. Гэтыя словы ведае сёння ўвесь наш народ.

«Пасля дваццаці год напружанай, гарачай барацьбы я яшчэ раз і з новай глыбінёй і вастрынёй зразумела, што любіць свой народ, свой родны край, сваю ўладу і свабоду — гэта нялёгкая справа, што любоў гэтая абыходзіцца жорсткім, пякучым болем, бязмернымі, нястомнымі пакутамі душы і цела, і ўсё-такі няма такой ахвяры, перад якой спыніўся б любы з тваіх сыноў і дочак, прамяністая мая Беларусь!»

Нават гэтая невялікая вытрым-

ка з апублікаваных у «Правде» маміных запісак ва ўсёй паўнаце раскрывае яе глыбокі ўнутраны свет, гарачы савецкі патрыятызм, яе бязмежную мужнасць і адвагу.

Не толькі для нас, яе дзяцей, але і для многіх тысяч савецкіх юнакоў і дзяўчат, жыццё нашай мамы з'яўляецца яркім прыкладам для пераймання. Аб гэтым сведчаць шматлікія пісьмы.

«Калі мне часам бывае цяжка, я ўспамінаю вашу маці і мне робіцца лягчэй», — піша нам А. Панкоў, сын беларускай партызанкі, якая змагалася і загінула разам з нашай маці. Вось што піша нам нямецкі юнак з ГДР Эрык Шмідт: «Твая маці, Аня, — сапраўдны Чалавек, які любіць Радзіму, пераконаны ў правільнасці сваёй справы... Прачытаўшы аб ёй у газеце, я знайшоў у сабе новыя сілы, каб яшчэ лепш працаваць, пераадолюваць усе цяжкасці, якія перашкаджаюць нам будаваць жыццё па прыкладу савецкіх братоў».

Чытаючы гэтыя пісьмы знаёмых і незнаёмых сяброў, якіх у нас з кожным днём робіцца ўсё больш, я пранікаюся думкай аб тым, якой любоўю і павагай акружаюць у нашай краіне людзей, прысвяціўшых сваё жыццё барацьбе за народную справу. Быць дастойнай дачкой такога мужа і самаадданнага барацьбіта за перамогу камунізма, якой была Вера Харужая — мая маці, — такая мэта майго жыцця.

А. ХАРУЖАЯ,

САМАЯ ПРИГОЖАЯ НА ЗЯМЛІ

Н. ХАЛЕМСКІ

Малюнкі
П. Калініна

Апавяданне гэта было надрукавана ў газеце «Известия». Яно вельмі спадабалася многім нашым чытачам. Яны звярнуліся ў рэдакцыю часопіса з просьбай змясціць яго ў перакладзе на беларускую мову на старонках «Работніцы і сялянкі».

Апавяданне

НАСТОЛЬНЫ каляндар напамніў мне аб дні нараджэння маці. Я хутка прыбраў чарцяжы з рабочага стала, апрагнуўся і выйшаў на вуліцу, спадзяючыся злавіць таксі. Трэба ж хутчэй трапіць дадому, дачакацца, пакуль Ірына пераапранецца, затым купіць падарунак і ехаць да мамы. Толькі я падумаў аб гэтым, як мне адразу стала ясна, што прымусіць жонку хутка апрагнуцца гэтак жа безнадзейна, як, скажам, надаць руху ўліткі хуткасць гучу.

Я выразна ўявіў сабе дыялаг, які адбудзецца паміж намі. Ляніва пацягваючыся, апранутая ў вычварна яркі халат, Ірына напэўна скажа:

— У такі мароз да мамы? Нічога не здарыцца, калі мы павіншваем яе заўтра або ў нядзелю.

Стрымліваючы нарастаючае абурэнне, я, вядома, паспрабую яе ўгаварыць: нядобра, моў, Ірынка, мама напэўна нас чакае. Яна ж адзінокая. Глядзі, яшчэ са свайго мізэрнага бюджэту, патрацілася на нашы любімыя хрушчы і арэхавае пячэнне.

— Божа, які ты фантазёр! — усміхнецца жонка. — Бабулька даўно ўляглася спаць.

— Нічога падобнага, дрэнна ты ведаеш яе, — запярэчу я.

— Добра, — абыхава скажа Ірына. — Але спяшаць няма чаго. Падумаеш, прыедзем на гадзіну пазней! — І возьмецца чысціць пазногці.

— Так, але ж універмаг закрываецца ў дзевяць!

— Торцік або кекс можна купіць у «Гастраноме».

Імкненне да эканоміі ў Ірыны, як я не раз заўважаў, праяўляецца выключна ў тых выпадках, калі гутарка ідзе аб маёй маці. Аднойчы я вырашыў набыць тэлевізар з вялікім экранам, а наш маленькі «КВН» падарыць маме. У доўгія зімовыя вечары для мамы, якая жыве на ўскраіне горада, будзе сапраўднай радасцю ўласны «тэатр» у яе маленькім пакойчыку.

Але калі я прывёз дадому цудоўны «Тэмп», высветлілася, што стары тэлевізар Ірына паспела ўжо прадаць суседзям па выгаднай цане.

Жыва ўявіўшы ўсё гэта, я перадумаў ехаць дадому па Ірыну. Каля тратуара спынілася таксі з зялёным вочкам, але я задуменна прайшоў міма. Было холадна. Падняўшы каўнер і насунуўшы шапку, я рашуча накіраваўся да універмага. Па дарозе ўсплылі кранаючыя ўспаміны дзяцінства. Яны ўсё больш і больш сагравалі мяне, і я нават перастаў адчуваць люты мароз.

Жылі мы тады бедна. З усёй сям'і працаваў адзін бацька, лякальшчык. На плячах маці ляжала гаспадарка ўсяго дома, клопаты аб нас, пяцых. Мне, першынцу, яшчэ не было чатырнаццаці год. Але мама паспывала абшываць за капейкі і суседніх дзяцей.

Быў такі ж, як зараз, зімовы вечар. Мароз мудрагеліста расфарбававу шыбы вокнаў. За сталом, на цэнтральным месцы, сядзіць мама. На стол падае бацька, і сурвэтка ляжыць у яго на руцэ, як у сапраўднага афіцыянта. Раз у год, у дзень мацінага нараджэння, тата з забаўнымі жартамі і прымаўкамі выконваў абавязкі гаспадыні дома, а мама займала яго месца за сталом.

Было забаўна назіраць за бацькам: вось ён нясе блюда з дымячай бульбай, агуркі, квашаную капусту, талерку з няўмела нарэзанымі кавалкамі сала. А мама заўсёды наразала яго празрыстымі тонкімі кавалачкамі. Але нічога, маці задаволеная, і мы ўсе рагочам. Бацька цырымонна налівае ў кілішкі з вялікай бутэлькі вішнёвую наліўку. Затым, акінуўшы ўсіх урачыстым позіркам, знорок патэтычным тонам звяртаецца да нас:

— Дарагое грамадства! Я падымаю бакал за каралеву балю, за самую прыгожую і высакародную жанчыну на Зямлі, Месяцы і Марсе, за маці, падараваўшую мне пяцых сыноў, а чалавецтву пяць выдатных асоб, нахшталь... І, паказваючы рукой на майго малодшага брата, які хварэў на хранічны насмарк, ён раптам прэзічным тонам дадаваў: — Слаўка, ай, Слаўка! Хто ж выцірае нос абрусам?

Узнямаўся нястрымны рогат. Я з захапленнем чакаў, пакуль усе ўгамоняцца і наступіць мая чарга павіншаваць маму ад імя яе дзяцей. Я станавіўся на лаўку, артыстычным жэстам узнімаў над галавою пакунак з паркалем на сукенку, куплены напярэдадні, і чытаў уласныя вершы:

Дорогая мама наша,

Нет тебя на свете краше!

Затым усе мы акружалі маму, расчуленую паэтычнымі здольнасцямі сына, і вадзілі карагод разам з бацькам, напярэдадні.

ваючы мае словы на матыў папулярнай тады песенькі: «Эх, картошка, тошка, тошка...»

Мама ўсміхалася, і слёзы каціліся па яе шчоках.

Больш я ніколі не бачыў маці плачучай. Не, бачыў яшчэ адзін раз, у Новасібірску. З фронту мяне эвакуіравалі ў далёкі тылавы шпіталь. Пісем я нікому не пісаў, таму што павінен быў іх дыктаваць медыцынскай сястры, а такія пісьмы не прыносяць радасці маці.

Памятаю, пасля абеду ўся палата акунулася ў дрымоту, і я, раздумваючы аб тым, аб сім, заснуў. Абудзіўся ад дзіўнага адчування, нібы кропля дажджу ўпала мне на руку. Бачу — нада мной схілілася незнаёмая няня ў белым халаце. Яе немалады добры твар — у слёзах. Нешта нібы штурхнула мяне ў сэрца. Гэта была мама! Яна так пастарэла, што я не адразу яе пазнаў. Усяго тры гады мінула, як мы рассталіся, а яна завяла, высахла, нават ростам стала менш.

— Сыночак, — сказала яна, і я нібы прачнуўся раптам, і не было больш ні бальнічнай палаты, ні ныючай раны, а была толькі адна маці.

— Мамачка, родная мая! Як ты мяне адшукала, як дабралася сюды са свайго Намангана?

Аднак яна не стала расказваць аб сваіх пакутах, аб тым, як амаль без грошай, у дрэннай адзежы перасекла амаль ці не ўсю краіну.

Маці ўпрасіла начальства шпіталю прыняць яе санітаркай. Бывала, яна дзяжурыла ў нашай «цяжкай» палате па дзве, а то і па тры змены, спала амаль на хаду. Харчаваліся ў той час вядома як. Наогул, трымалася яна на моцным чаі і мацярынскім пачуцці.

Вясной, калі доўгачаканае сонца пачало зазіраць у нашу палату, маці пачала ў другі раз вучыць мяне хадзіць. Не раз бясільная лютасць авалодвала мною. Я праклінаў усё на свеце і кляўся, што без мыліцаў больш не крануся з месца. Мама давала мне выгаварыцца, выліць увесь накіпеўшы боль, гарчай рукой гладзіла мой успацелы лоб і, праяўляючы дзіўнае цяпленне, паўтарала ласкавым голасам:

— Яшчэ адзін крок, сыноч! Ну, паслухай...

І я слухаў. Рабілася сорамна перад раненымі таварышамі. Яны, вядома, зайздросцілі мне — у бядзе плячо маці найбольш надзейнае...

Так саграваў я сябе дарагімі ўспамінамі аб даўно адшумеўшых гадах, і рашэнне правесці гэты вечар з мамай без Ірыны ўмацавалася. Я нават не задумаўся над тым, пакрыўдзіцца жонка ці не. Мяне цягнула да маці трапятлівае, глыбокае пашаны пачуццё, і нішто больш не займала мяне.

Я намацаў у кішэні грошы, сабраныя на новы касцюм. К чорту касцюм! Ледзь не бягом кінуўся да універмага.

Тэлевізары прадавалі на першым паверсе.

— Які жадаеце? — спытаў прадавец.

— Самы лепшы, для маці! — не задумваючыся, адказаў я, нібы для прадаўца мела якое-небудзь значэнне, каму я куплю тэлевізар. Але дзіўна, ён так дружалюбна на мяне паглядзеў і так ахвотна ўзяўся дэманстраваць апараты розных марак, як быццам пранік у маю душу.

— Для маці я вам выберу люкс-машыну, — шматабцаюча падміргнуў ён.

Хутка таксі ўжо несла мяне. Побач стаяў запакаваны тэлевізар. Па дарозе я спыніўся ля гастронама, купіў шампанскага, закусак, міндальны торт. У галаве роіліся супярэчлівыя думкі — я абвінавачваў то сябе, то жонку за адчужальнасць і няўважлівасць да мамы. Не, цяпер я буду жыць інакш! Я не дазволю эканоміць за кошт дабрабыту маёй маці.

Нарэшце, машына, пакруціўшыся па завулках, спынілася ля маленькага доміка. Праз размаляванае марозам акно прабіваецца няяркае святло. Мы з вадзіцелем ледзь нясём цяжкую скрыню. Нагой стукаю ў дзверы. Разам з намі ў пакой урываюцца клубы халоднага паветра, але дзверы яшчэ доўга застаюцца расчыненымі, так маці здзіўлена гэтым раптоўным налётам.

Я цалую яе столькі ж разоў, колькі год яна пражыла. Такі непарушны звычай нашай сям'і.

Мама ўсё яшчэ не здагадваецца, што захоўваецца ў велізарнай кардоннай скрыні. Я закасаю рукавы і прашу прыняць з туалетнага століка слонікаў — нязменных вестуноў шчасця. Але маці не дае мне прыступіць да справы, пакуль я не надзену шлёпанцаў, якія заўсёды захоўваюцца на выпадак майго прыходу. Яна здымае з мяне пінжак, развязае гальштук. На стала шуміць наш стары медны самавар-балбатун, у вазачцы — маё любімае клубнічнае варэнне. Арэхавае пячэнне і хрушчы прызыўна глядзяць на мяне.

Маці не пытае, чаму я без Ірыны, нібы гэта само сабою зразумела. Яна моўчкі назірае, як я распакоўваю скрыню, падымаю на стол велізарны тэлевізар. Вочы яе выказваюць

здзіўленне, нібы ёй прыцягнулі атамны рэактар.

— Сыноч, — усклікае яна, перашкаджаючы мне ўстанавіць антэну, абдымаючы за плечы і цалуючы ў шыю, — так многа грошай патраціў! Можна б і прасцей.

— Прасцей, — бурчу я, з нецярплівасцю сочачы за павольным з'яўленнем ізабражэння на экране. — У мяне адна маці, чаму ж ёй усё прасцей ды дзешавей?

Нібы з нябёс, нечакана ўрываецца ў пакой і напаўняе яго чароўная мелодыя Чайкоўскага. На экране плывуць лебедзі. Мы стаім з маці ў абдымку, як у час майго дзяцінства, і маўчым. Такое маўчанне значыць больш, чым самыя пранікнёныя словы, але яно працягваецца нядоўга. Старэнькая пачынае ўжо мітусіцца вакол стала.

— Ты ж з самавара даўно чаю не піў.

— Не, мама, сёння мы пачнем не з чаю.

Разгортваю пакупкі, маці раскладвае закускі, наразае торт, я адкароўваю шампанскае. Яно іскрыцца ў бакалах. Устаю. Падымаецца і мама, усхваляваная і нібы памаладзеўшая. Хо-чацца сказаць ёй шмат незвычайных і ласкавых слоў. Нейкі момант я маўчу: не ведаю, як выказаць ахапляючае мяне пачуццё. І раптам успамінаю тост з далёкага дзяцінства:

— Дарагое грамадства! Я ўзнямаю бакал за каралеву балю, за самую прыгожую і высакародную жанчыну на Зямлі, Месяцы і Марсе, за маці!..

г. Кіеў.

ДОБРАГА ЛАДУ Ў ВАШЫМ ЖЫЦЦІ

Дарагія жанчыны!

С АРДЭЧНА віншую Вас з Днём восьмага сакавіка і пяцідзясяцігоддзем міжнароднага жаночага руху. Багата розных высакародных задач ставіў перад сабой міжнародны жаночы рух з першых дзён свайго існавання. Ёсць у яго свае дасягненні, свае перамогі, свае здабыткі. Але трэба сказаць, што гэты рух стаў, як ніколі, моцным, шырокім, па-сапраўднаму дэмакратычным, калі ў яго ўключыліся мільёны і мільёны савецкіх жанчын, якія дзякуючы Вялікаму Кастрычніку набылі такія правы, атрымалі такія бязмежныя прасторы грамадскай і дзяржаўнай дзейнасці, аб якіх

Ну а мужчыны, хіба яны могуць стаяць убаку і не павіншаваць шчыра нашых жанчын у радасны дзень, у свята ранняй вясны?

Нас вітае глыбокапаважаны, усімі любімы пісьменнік і акадэмік Міхаіл Ціханавіч Лынькоў.

некалі не маглі нават і марыць самыя перадавыя жанчыны свету.

Няма ніводнага ўчастка сацыялістычнага будаўніцтва ў краіне, на якім не працавалі б нашы жанчыны, на якім не паказалі б яны выключныя ўзоры гераічнай стваральнай працы, не пакрылі б сябе славай працоўных подзвігаў. Савецкія жанчыны, не пакладаючы рук, нястомна працуюць і змагаюцца за агульныя перамогі народа ў барацьбе за камуністычнае заўтра.

Савецкія жанчыны — актыўныя ўдзельніцы міжнароднага жаночага руху. Самая высокая, самая галоўная задача, якая стаіць перад гэтым рухам, — гэта барацьба за сапраўдны мір, за сапраўдную бяспеку чалавецтва, за мірнае суіснаванне народаў, за іх мірнае супрацоўніцтва.

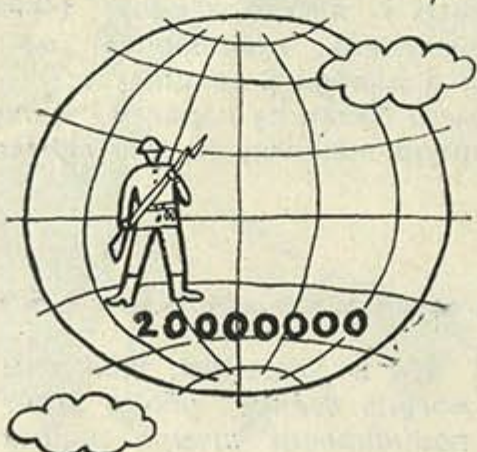
Ад шчырага сэрца жадаю Вам, жанчыны, добрага ладу ў Вашым жыцці, добрых поспехаў у Вашай слаўнай працы на карысць нашай Радзімы і вялікіх перамог міжнароднаму жаночаму руху ў яго барацьбе за мір ва ўсім свеце, за шчасце і лепшую будучыню ўсіх дзяцей на зямлі.

Міхаіл Ціханавіч

ЖАНЧЫНЫ ЗМАГАЮЦА

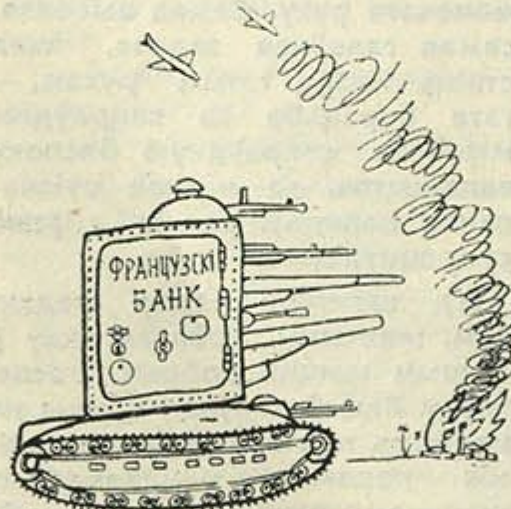
Штогод у свеце на ваенныя патрэбы затрачваецца 100 мільярдаў долараў.

У свеце пад ружжом знаходзяцца 20 мільёнаў чалавек; апрача таго, іх абслугоўваюць у прамысловасці, сельскай гаспадарцы, на транспарце і да т. п. яшчэ 80—100 мільёнаў чалавек.

На срэдкі, неабходныя для пабудовы 30 амерыканскіх балістычных ракет, можна пабудаваць 200 бальніц або 100 магутных электрастанцый.

10 Кошт аднаго дня вайны ў Алжыры роўны месячнай заробатнай плаце ста тысяч французаў.

МІЖНАРОДНЫЯ жаночы дзень, устаноўлены 50 год таму назад па ініцыятыве Клары Цэткін на II Міжнароднай канферэнцыі сацыялістак, адыграў вялікую ролю ў актывізацыі барацьбы жанчын за сваё раўнапраўе, садзейнічаў развіццю іх міжнароднай салідарнасці.

За мінулае паўстагоддзе жанчыны прайшлі велізарны шлях. На адной трэці зямнога шара, дзе перамог новы грамадскі лад — сацыялізм, жанчыны набылі роўныя з мужчынамі правы і сталі актыўнымі будаўнікамі новага жыцця.

Прыклад Савецкага Саюза, які ўпершыню ў гісторыі вырашыў жаночае пытанне, поспехі ў разняволенні жанчын у іншых краінах сацыялістычнага лагера натхняюць жанчын свету на барацьбу за свае правы, за лепшае жыццё.

Бурнае развіццё нацыянальна-вызваленчага руху прывяло да таго, што ўжо больш чым 20 краін Азіі і Афрыкі вызваліліся ад каланіяльнага прыгнёту і сталі на шлях дзяржаўнай самастойнасці і нацыянальнага адраджэння. У гэтых краінах раней бяспраўныя і заняволеныя жанчыны набываюць правы чалавека і прагнацягнуцца да свабоды і святла. Так, напрыклад, жанчыны Інданезіі змагаюцца за прыняццё новага закона аб шлюбе, які б гарантаваў шчасце і дабрабыт сям'і, таму што ў іх усё яшчэ маюць месца раннія шлюбы, мнагажонства, выдача замуж гвалтам (па рашэнні бацькоў), традыцыя паслухмянага падпарадкавання мужу.

У Індыі Федэрацыя індыйскіх жанчын разгарнула шырокую кампанію за адмену феадальнага звычаю — патрабаваць пасаг ад нявесты. У выніку міністр юстыцыі ўнёс у парламент законпраект аб адмене сістэмы пасагу. За прыняццё гэтага законапраекта сабраны дзесяткі тысяч подпісаў.

Жанчыны Ірака, развіваючыся са сваімі зарубажнымі сяброўкамі, якія прыехалі на I Кангрэс Лігі абароны правоў іракскіх жанчын, гаварылі: «Запомніце лепш нашу краіну. Калі вы вернецца прыз некалькі год, то вы яе не пазнаеце. Мы разбурым усе халупы і заменім іх прыгожымі будынкамі, падобнымі на тыя, якія Фейсал і Нуры Саід збудавалі для сябе ў Новым Багдадзе;

але гэтыя дамы будуць пабудаваны для народа. Вы больш не ўбачыце дзяцей, якія без нагляду блукаюць па вуліцах: яны будуць у яслях, дзіцячых садах і школах...»

У капіталістычных краінах Еўропы і іншых кантынентаў за мінулае паўстагоддзе ў жыцці жанчын адбыліся таксама вялікія змены. Калі да 1910 года толькі ў трох краінах — Фінляндыі, Аўстраліі і Новай Зеландыі — жанчыны карысталіся поўнымі або частковымі выбарчымі правамі, то цяпер у большасці краін (за выключэннем дзевяці — Швейцарыі, Парагвая, Ірана і інш., не лічачы каланіяльных краін) жанчынам прадастаўлены палітычныя правы.

Аднак, правы, заваяваныя жанчынамі ў гэтых краінах, далёка не поўныя. Нават у тых краінах, дзе жанчыны па закону атрымалі раўнапраўе, яны на кожным кроку адчуваюць дыскрымінацыю як у галіне эканамічнай, палітычнай, так і ў галіне грамадзянскіх правоў. Як правіла, ім недаступны кіруючыя пасады, цяжка навучыцца якой-небудзь прафесіі, атрымаць кваліфікацыю і перайсці на кваліфікаваную работу. За аднолькавую работу з мужчынамі яны атрымліваюць меншую аплату на 15—30 і нават 50 працэнтаў. Пры скарачэнні вытворчасці іх звальняюць першымі, прычым пад скарачэнне падпадаюць у першую чаргу замужнія жанчыны.

У Італіі жанчыны ўжо шмат год дабіваюцца выканання прынцыпу, запісанага ў канстытуцыі, «роўная аплата — за роўную працу». Гэ-

тая барацьба асаблівую вострыню набыла вясной 1959 года, калі 300 тысяч работніц-тэкстыльшчыц адзіным фронтам выступілі з гэтым патрабаваннем пры заключэнні калектыўных дагавораў. Ад тэкстыльшчыц не адсталі і работніцы металургічнай прамысловасці. У выніку ўдалося ў радзе выпадкаў дабіцца поспеху. На многіх прамысловых прадпрыемствах розніца ў аплаце працы мужчын і жанчын з 16 працэнтаў знізілася да 1—6 працэнтаў, у гандлі з 10—20 працэнтаў — да 2 працэнтаў. Барацьба сельскагаспадарчых работніц прывяла да таго, што розніца ў заробатнай плаце дзе-нідзе нават ліквідавана. Характэрна, што ў барацьбе за гэтую жыццёвую задачу жанчыны выступаюць у цесным адзінстве, і Саюз італьянскіх жанчын — шырока дэмакратычная арганізацыя — узначальвае гэтую барацьбу.

У Францыі жанчыны поруч з мужчынамі змагаюцца за паліпашэнне ўмоў жыцця. Нядаўна была выйграная бітва за аднаўленне некаторых сацыяльных ільгот, на якія пасягнуў урад дэ Голя. Разгарнулася агульнанацыянальная кампанія за дзве канкрэтныя задачы: за павышэнне сямейных дапамог на 20% і аднаўленне 3.000 франкавай ільготы на лячэнне (у межах гэтай сумы тыя, хто карыстаўся сацыяльным забеспячэннем, маглі кожны паўгода атрымлі-

Індыйская дэлегацыя жанчын на прыёме ў савецка-індыйскім таварыстве дружбы і культурнай сувязі. У цэнтры — акадэмік Цыцын; злева — старшыня Камітэта савецкіх жанчын Папова Ніна Васільеўна.

ваць бясплатнае лячэнне). Саюз французскіх жанчын узначаліў гэтую кампанію сярод жанчын, выкарыстаўшы самыя разнастайныя формы работы. У выніку ўсенароднай барацьбы 14 чэрвеня 1959 года ўрад дэ Голя абнародаваў дзве паставы: аб поўным аднаўленні 3000 франкавай паўгадавой ільготы і аб павышэнні сямейных дапамог на 10 працэнтаў.

Змагаючыся за свае правы, за шчасце жыцця спакойна і бачыць усмешкі сваіх дзяцей, жанчыны ўсё больш разумеюць, што толькі ва ўмовах міру можна дабівацца канкрэтных поспехаў, паліпшаць жыццё сваіх сем'яў, жыць без страху за будучае. Вось чаму Міжнародная дэмакратычная федэрацыя жанчын, створаная ў снежні 1945 года, самая масавая міжнародная жаночая арганізацыя, за якой ідуць 200 мільёнаў жанчын 80 краін, адлюстроўваючы мары жанчын самых розных поглядаў і становішча, напісала на сваім сцягу: «За правы жанчын», «За мір», «За шчасце дзяцей». Вось чаму Міжнародны жаночы дзень, устаноўлены як дзень барацьбы за выбарчыя правы жанчын, хутка стаў і днём барацьбы за мір, супраць пагрозы вайны.

Успомнім рух маці за спыненне вайны ў Карэі і ў В'етнаме; барацьбу жанчын Заходняй Германіі супраць прызыву ў рэйхсвер і аснашчэння яго атамнай зброяй; выступленні японскіх і англійскіх жанчын супраць амерыканскіх баз у іх краінах. У ЗША, Заходняй Германіі, Англіі, Італіі, Францыі, у скандынаўскіх краінах, у краінах Азіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі, у Аўстраліі — літаральна ўсюды жанчыны ўносяць свой уклад у высакародную

барацьбу за мір. Яны маці, яны даюць жыццё і яны самыя палыманыя абаронцы гэтага жыцця.

У Японіі барацьба за забарону атамнай зброі стала ўсенароднай. Штогод тысячы японскіх жанчын удзельнічаюць у падрыхтоўцы Міжнароднай канферэнцыі супраць атамнай бомбы, за раззбраенне. Яны пасылаюць сваіх прадстаўніц у іншыя краіны, каб расказаць аб трагедыі Хірасімы і Нагасакі і заклікаць не дапусціць паўтарэння гэтага.

Візіт М. С. Хрушчова ў ЗША і ўнесенае ім на абмеркаванне 14 Асамблеі ААН савецкая праграма ўсеагульнага і поўнага раззбраення ўсялілі новыя надзеі ў сэрцы мільёнаў мужчын і жанчын. Ажыццяўленне савецкай прапановы — гэта рэальная гарантыя ад вайны, гэта жыццё без страху за сваіх дзяцей.

У дзень 50-годдзя Міжнароднага жаночага дня жанчыны ўсіх краін будуць падводзіць вынікі сваіх заваў і адзначаць півнерак жаночага руху, аддаючы ім належнае; яны сканцэнтруюць сваю ўвагу на нявырашаных задачах, і адным з лозунгаў гэтага дня будзе барацьба за мір, за раззбраенне, за забарону ядзернай зброі. Гэтыя ж пытанні будуць абмяркоўваць дочки ўсіх народаў на вялікай міжнароднай сустрэчы, якая склікаецца ў Капенгагене ў красавіку 1960 г. у гонар 50-годдзя Міжнароднага жаночага дня.

Сагрэтыя клопатамі роднай Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада, гордыя тым, што іх Радзіма пракладае дарогу да камунізма і выступае сцяганосцам міру ва ўсім свеце, савецкія жанчыны і надалей будуць аддаваць усе свае сілы будаўніцтву новай светлай будучыні.

С. ГІЛЕЎСКАЯ

Японскія дзяўчаты на мітынг у Хірасіме, якім закончыўся 10-мільённы паход за мір у жніўні 1959 г.

Жаночыя вобразы — адна з любімых тэм скульптара Заіра Ісакавіча Азгура. Спадзяёмся, што і ў далейшым гэтая тэма будзе глыбока хваляваць выдатнага майстра скульптуры. Гэтую надзею ўсяляюць у нас словы яго гарачага прывітання.

У ВЯЛІКІМ ДАЎГУ

МАСТАКІ мінулых стагоддзяў з глыбокай пашанай працавалі над вобразам маці, вобразам гераіні і пакінулі нямала шэдэўраў. Але ніколі яшчэ простая жанчына не была такой велічнай, як пасля Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, якая знішчыла ўсе віды бяспраўя

і прыгнечання. У сучаснай савецкай жанчыны вялікае, прыгожае, рознабаковае творчае жыццё, яе нястомныя рукі прынеслі багацце нашай Радзіме. Мы, савецкія мастакі, шмат працавалі для таго, каб стварыць вобраз савецкай жанчыны — будаўніка камуністычнага грамадства, вобраз спадарожніка, вернага, чулага друга з усёй сваёй пяхотнасцю і небывалай душэўнай прыгожасцю.

Кожнае свята 8 сакавіка напамінае нам аб тым, што мы, мастакі, яшчэ вельмі, вельмі мала зрабілі твораў, якія праславілі б нашу сучасную цуда-гераіню. У вялікім даўгу мы перад Вамі.

Ад усяго сэрца віншую са святам. Жадаю Вам, дарагія жанчыны, здароўя, міру, радасці і шчасця ў працы і сям'і.

А. Брыль

Словы цёплага прывітання шле нашым жанчынам вядомы беларускі пісьменнік Іван Антонавіч Брыль. Мы любім яго кнігі і вельмі чакаем яго новага таленавітага слова аб прастай працаўніцы Беларусі.

САВЕЦКІЯ ЖАНЧЫНЫ — ГУЧЫЦЬ ГОРДА!

ВІНШУЮЧЫ паважаных чытачак «Работніцы і сялянкі» з 50-годдзем Міжнароднага жаночага дня, я з хваляваннем думаю:

пра найсвятлейшы вобраз маці, якой мы абавязаны і самім жыццём і найлепшымі пацукцямі, якія яно нам дае;

пра любімае сэрцу слова сястра, якое гучыць гэтак жа моцна і змястоўна, як слова брат, толькі яшчэ больш пяхотна;

пра шчасце дружбы і кахання, якім мы абавязаны жанчыне — жонцы;

пра мілую, чароўную прыгожасць маленькай жанчыны — дачкі!..

З хваляваннем і гордасцю думаю пра ўсіх нашых гераічных у працы і ў барацьбе савецкіх жанчын — натхнёных і нястомных стваральніц красы жыцця — і шлю ім сваё сардэчнае прывітанне.

Іван Брыль

НЕДАЛЕКА ад старажытнага Полацка, на беразе Заходняй Дзвіны будуюцца першынец нафтаперапрацоўчай прамысловасці Беларусі — Полацкі нафтаперапрацоўчы завод, адзін з буйнейшых не толькі ў нашай краіне, але і ў Еўропе.

Далёка на Усходзе, у раёне горада Куйбышава пачынаецца тэхналагічная схема завода. Гэта значыць, што адтуль, за дзве тысячы кіламетраў па нафтаправоду ў Полацк пойдзе нафта. Тут з яе будуць выпрацоўваць бензін, газу, дызельныя палівы, змазачныя масла, нафтабітумы, топячыя мазуты.

У гэтым годзе будзе ўведзена ў эксплуатацыю большасць аб'ектаў вытворча-тэхнічнай базы.

А горад будаўнікоў ужо мае сваё аблічча. Там, дзе паўтара года назад рос лён і бульба, — пабудавана больш сарака дамоў, пракладзены першыя вуліцы і трактары. Тут жывуць дзве тысячы будаўнікоў. Для іх ёсць школа на 520 месц, сталовая, кінатэатр, магазін, лазня, камбінат бытавога абслугоўвання, амбулаторыя, пральня, яслі. Ва ўсіх дамах цэнтральнае ацяпленне, водаправод і каналізацыя. Пабудаван зялёны тэатр і спартыўныя пляцоўкі, адкрыт філіял Мінскага політэхнічнага тэхнікума, заняткі ў ім вядуць інжынеры і тэхнікі «Нафтабуда».

У будучым горад, размешчаны ў маляўнічым месцы, будзе мець газ і тэлебачанне, а насельніцтва яго перавысіць 25 тысяч чалавек.

Зараз завод-гігант будуць цудоўныя людзі, сярод іх шмат жанчын. Адною з першых прыйшла на будоўлю Галіна Сяргун. Скончыла Віцебскі будаўнічы тэхнікум і пачала працаваць брыгадзірам. У брыгадзе не было амаль ніводнага кваліфікаванага рабочага. Даводзілася і самай вучыцца і іншых вучыць.

І вось прайшло зусім мала часу, а брыгада стала перадавой на будоўлі, пачала змагацца за права называцца брыгадай камуністычнай працы. Цяпер Галіна Сяргун ужо майстар.

Яшчэ больш цяжкі шлях быў у брыгадзіра тынкоўчыкаў Кацярыны Сідарэнкі. У красавіку мінулага года яна сабрала брыгаду з адстаючых, самых нядабрых рабочых, якіх ніхто не хацеў браць у свае брыгады. Настойлівая работа, асабісты прыклад зрабілі сваю справу. Ужо ў ліпені-жніўні брыгада выпрацоўвала больш паўтары нормы ў дзень, адна на «выдатна» атынкавала школу і асвоіла механізаваную тынкоўку.

Кацярыну Сідарэнку рабочыя цёпла называюць «наша гаганука».

Зусім нявостнай работніцай прыйшла на будоўлю Люба Кухарава. Не хапала ведаў, гэта адчувалася на кожным кроку. З упартасцю, уласцівай маладосці, авалодвала яна прафесіяй муляра. Даводзілася ў рабоце набываць навыкі. Зараз Люба — кваліфікаваны муляр, чэмпіён па шахматах, намеснік сакратара камсамольскай арганізацыі трэста, вучыцца ў дзесятым класе вячэрняй школы.

Такіх, як Сідарэнка, Сяргун, Кухарава, Гаршкова, Брыкоўская, на будоўлі шмат. І, напэўна, таму калектыў «Нафтабуда» ўзяў абавязацельствы датэрмінова ў 1961 годзе пусціць у эксплуатацыю першыя прамысловыя аб'екты завода і на год раней тэрміну закончыць будаўніцтва першай чаргі завода. З такімі людзьмі абавязацельствы будуць выкананы.

О. КТАРАУ,
дырэктар завода.

Майстар аддзела чыстаў Галіна Сяргун (справа) гутарыць з мулярамі Валянцінай Гаршковай і Галінай Ардус, іх брыгада выконвае план на 130—140%.

Адна з лепшых кранаўшчыц будоўлі камсамолка Валянціна Забаронька.

Камсамолкі Тамара Парвалава і Надзея Сяргун працуюць на бетонна-растворным вузле. Іх брыгада, якую ўзначальвае Віктар Канаеў, выконвае план на 130%.

Да шматлікай арміі спартсменаў звяртаецца сусветны рэкардсмен, заслужаны майстар спорту Міхаіл Пятровіч Крываносаў.

ЗА СПАКОЙ НА ЗЯМЛІ

УГЭТЫ знамянальны дзень мне хочацца ад усёй душы павіншаваць усіх жанчын нашай вялікай Радзімы і падзякаваць ім за той велізарны ўклад, які яны ўносяць у будаўніцтва камуністычнага грамадства, у справу развіцця сяброўскіх адносін паміж усімі народамі, у справу абароны міру ва ўсім свеце.

Мы ганарымся Вамі, дарагія сяброўкі, таму што заўсёды адчуваем Вашы клопаты, адчуваем Ваша імкненне ісці ў нагу з вялікімі дасягненнямі чалавецтва. Нашы жанчыны — гэта пераважна маці-барацьбіты за мір, гэта працаўніцы, гэта спадарожніцы жыцця.

Дарагія нашы сяброўкі! Мы, мужчыны, у даўгу перад Вамі. Нічым не змераць Вашых кло-

патаў пра нас, пра дзяцей, пра спакой на зямлі.

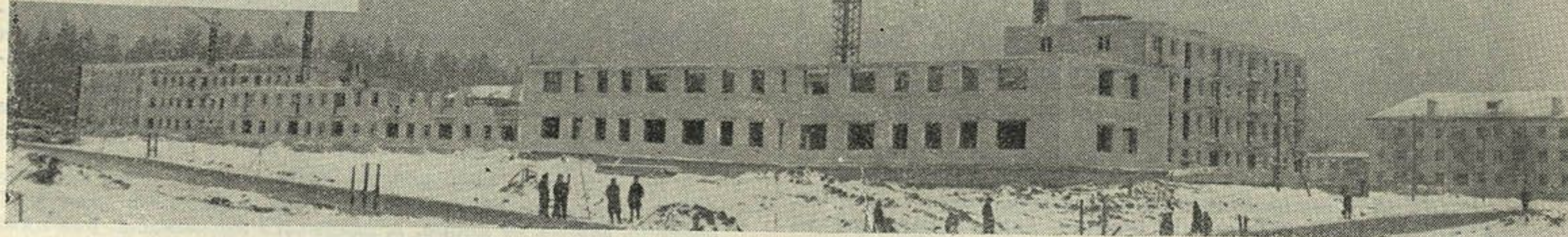
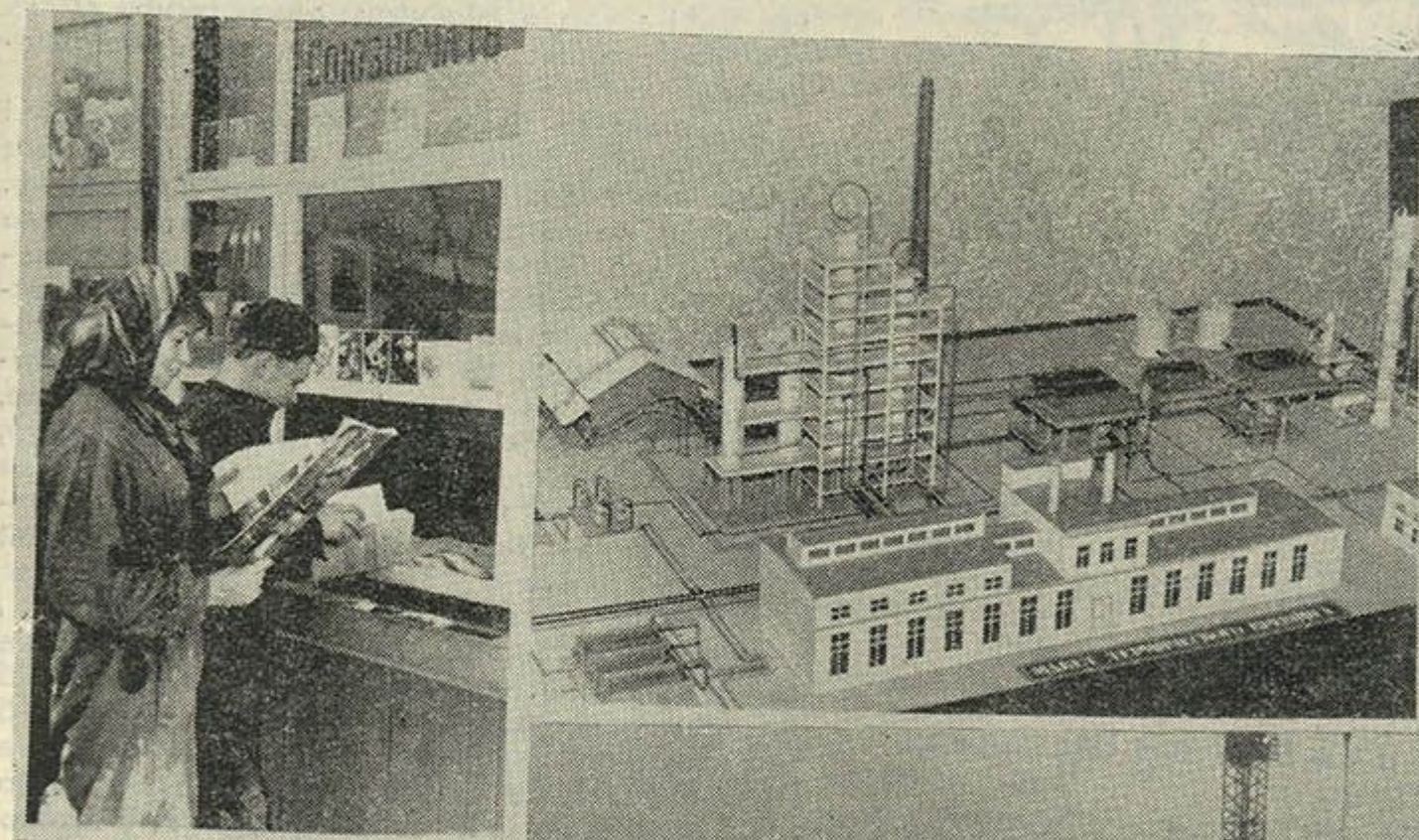
Дык будзьце ж здаровыя і шчаслівыя і няхай Вашы сілы памнажаюцца ў дасягненні намечанай мэты.

Асаблівае прывітанне нашым спартсменкам.

Жадаю Вам сусветных рэкордаў.

Міхаіл Пятровіч Крываносаў

А Ф Т А Б У Д З Е

На здымках уверх злева — што цікавага ў новым нумары часопіса «Огонёк»? — хоча ведаць тынкоўшчыца Галіна Каназобка.

Побач на здымку — макет аднаго з карпусоў будучага завода.

У цэнтры — агульны выгляд будаўніцтва жылога гарадка.

Уверх справа: ідуць заняткі ў заводскім філіяле Мінскага політэхнікума; інжынер Ларыса Качан вядзе ўрок тэарэтычнай механікі.

Любіць Люба Кухарава (справа) пасядзець у чырвоным кутку за шахматамі, а навокал, як заўсёды, шмат «балельшчыкаў».

Унізе: брыгада Кацярыны Сідарэнка.

Фота П. Нікіціна.

Паэт Уладзімір Іванавіч Корбан сардэчна вітае жанчын сваім новым вершам.

МАЦІ І СЫН

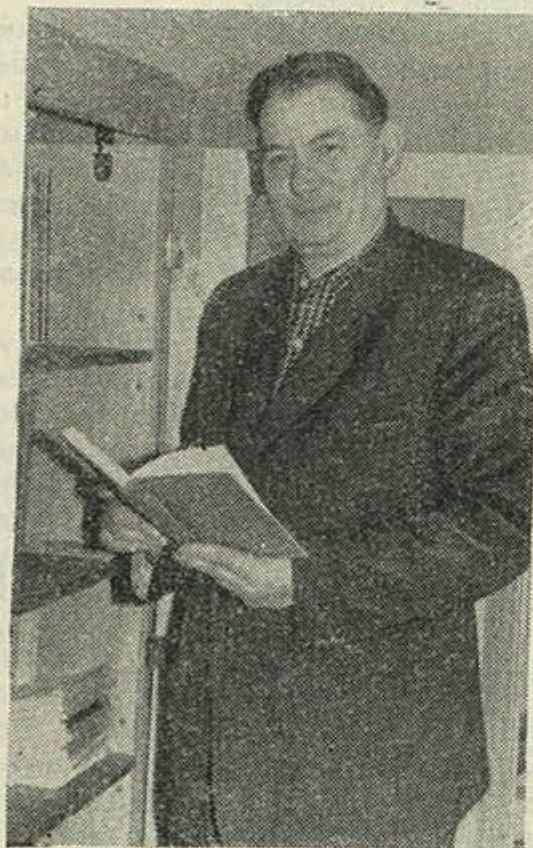
У сына першы рэзаўся зубок, —
Матуля з ім начэй не спала.
А там на коклюш захварэў сыноч.
Ізноў матуля з ім насілася не мала.

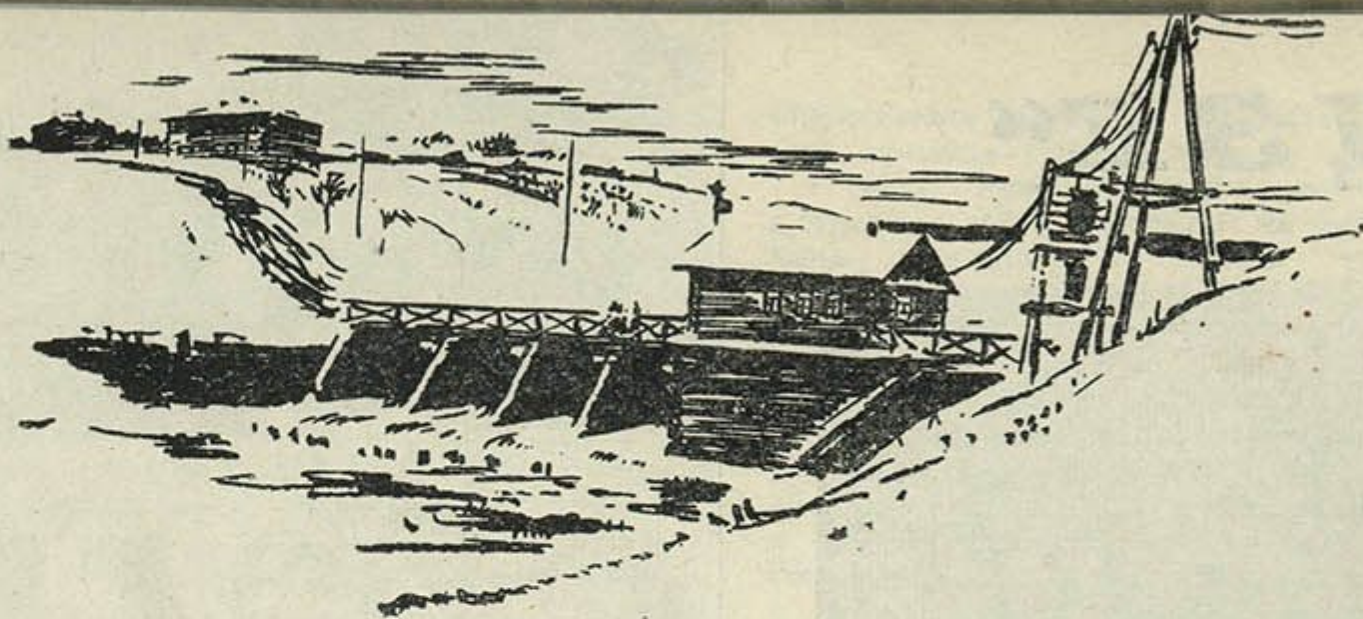
Але пара настала, —
Хваробы ўсе адсыпаліся ўбок.
Спакою ж за сына яна не атрымала:
На бруку недзе ўпаў, — на лобіку гузак,
Ля рэчкі ушчыпнуў яго гусак...
Дый сам сабой хлапчук даволі вёрткі, —
То світку зашывай яму, то порткі.

Штодня даецца маці ў знак
І чым расце, тым болей.
Нямала непрыемнасцей і ў школе:
То сябрука штурхне, то спозніца у клас,
То двойка запаўзе ў
Дзённік іншы раз, —
Не абыходзіцца без фортэляў ніколі.

Нарэшце прамінуў маленства час,
Сыноч падрос, працуе на заводзе,
Сустрэў каханую, жывуць у згодзе,
Закончваюць вячэрні інстытут.
Чаму б не радавацца тут?
Ды маці не пакінула трывога.
І не дарма хвалюецца яна.
«А раптам, — думае, — вайна
Узнікне й праглыне сыночка дарагога!»
І моташна, вядома, ёй.
Адкуль жа будзе тут спакой,
Калі яшчэ на свеце многа
Прыхільнікаў знішчальнае вайны.
На ўсёй зямлі усе сыны
Сцяной за мір павінны стаці,
Каб шчасце ведалі ўсе маці!

Уладзімір КОРБАН

Чалавек УСТУПАЕ ў ЖЫЦЦЁ...

Аўтар гэтага апавядання Любоў Жыбуль — сама толькі ў мінулым годзе скончыла дзесяцігодку, яна толькі ўступае ў жыццё. У яе самой, як і ў яе гераіні, наперадзе яшчэ многа цяжкасцей і перамог.

Л. ЖЫБУЛЬ

Мал. С. Раманава

ВОСЕНЬ у гэтым годзе была цудоўная — яркая, ззяючая. Сонца цэлымі днямі блукала па небе — строгае, празрыста-блакітнае, — такое неба бывае толькі восенню. Белае павуцінне плавала ў паветры, чапляючыся за будынкі і дрэвы. З ціхім шорахам, без жальбы асыпаліся сады і гаі...

...Лёлька кожны дзень доўга ходзіць па вуліцах свайго гарадка. Вось і сягоння блукае яна ўжо гадзіны са тры. Цёпла, прыгожа. І на памяць прыходзяць вершы:

Есть в осени первоначальной
Короткая, но дивная пора —
Весь день стоит как бы хрустальный,
И лучезарны вечера...

Удоўж і ўпоперак абходжан ужо гэты невялічкі прыгожы гарадок, дзе, як і ў любым куточку вялікай Лёльчынай Радзімы, цячэ сваё працавітае жыццё, дзе кожны працуе, мае свае абавязкі, кожны да нечага імкнецца. Толькі ў Лёлькі няма ні спраў, ні абавязкаў, ні імкненняў...

Нарэшце, ногі самі прыносяць яе да школы, дзе ўсё такое знаёмае, роднае. Сюды, дзесяць гадоў назад, прывяла мама Лёльку ў першы клас. Здаецца, што гэта было зусім нядаўна, учора... Тут яна атрымала і атэстат сталасці. Гэта было ўжо, і сапраўды, нядаўна.

На школьным двары было шумна, відаць, быў перапынак. У далёкім кутку двара тры маленькія дзяўчынкі-першакласніцы ў форменных сукенках скакалі цераз вярэвочку: дзве круцілі яе і лічылі, а трэцяя, самая маленькая, з вялікім белым бантам у касе, скакала. (Так у свой час скакала і Лёлька). Дзяўчынка з бантам даскакала да дваццаці, спынілася і сказала:

— А Люська сёння двойку па арыфметыцы атрымала. От, разняшчасная!

— У мяне хоць адна двойка, а ў Віцькі дык...

Але «разняшчаснай» Люська так і не ўдалося апраўдацца самой і «разаблачыць» Віцьку — празвінеў званок, і дзяўчынкі, падхапіўшы вярэвочку, стрымгалоў панесліся на ўрок.

Лёлька яшчэ трохі пахадзіла каля школы, а потым зноў паплялася блукаць па вуліцах. Успомніўся выпускны вечар. Развіталіся са школай, з настаўнікамі, трохі зайздросцілі тым, хто яшчэ будзе вучыцца ў школе. Было і радасна і адначасова сумна. Жэнька, аднакласнік Лёлькі, чытаў свае вершы. Выявіўся Жэнькаў «талент» зусім выпадкова. У шывітку з галаваломнымі чарцяжамі па геаметрыі, з чарнавікамі «важных» запісак аднакласнікам і аднакласніцам і рознымі іншымі не менш важнымі запісамі выпадкова неяк была выяўлена ўласная Жэнькава лірыка. 8 «Б» (10 «Б» быў тады яшчэ 8 «Б») быў прыемна здзіўлен. З таго часу Жэнька атрымліваў заказы на оды, кантаты, паэмы, якія прысвячаліся розным «вялікім» падзеям у школе і класе, і праседжаў ночы на вылет над непа-

слухмянымі рыфмамі, праклінаючы ў душы паэзію. Але вельмі ж яму падабалася хадзіць «у паэтах», хоць бы і класнага маштабу...

Жэнька паступіў ва ўніверсітэт на філалагічны. Ды і астатнія Лёльчыны аднакласнікі амаль усе раз'ехаліся: хто — вучыцца, хто — працаваць.

З маленства была Лёлька летуценніцай і фантазёркай. Яшчэ будучы вучаніцай шостага класа, яна ледзь не ўцякла на Лену па золата. Ёй зусім не патрэбна было гэтае золата, але шукаць яго было б, напэўна, незвычайна цікава. Лёлька хацела стаць то геалагаразведчыцай і знайсці які-небудзь незвычайны каштоўны выкапень, то адправіцца ў кругасветнае вандраванне і адкрыць новую зямлю або, у крайнім выпадку, хоць востраў. Ды і наогул, на свеце многа цікавых спраў! Але лепш за ўсё было б, каб яна нарадзілася гадоў на пятнаццаць раней: яна б удзельнічала ў Айчыннай вайне, змагалася б з ворагамі і, калі б трапіла ў палон да фашыстаў, ні слова не сказала б і памерла б, як герой. Але не, лепш у палон не пападацца і не паміраць. Проста, яна стала б праслаўленай разведчыцай і на яе пазіралі б усе дзяўчынкі і хлопчыкі зусім так, як глядзела Лёлька разам са сваімі сябрамі на былую

партызанку, што прыходзіла да іх на збор атрада... А ў школе хіба можна зрабіць што-небудзь незвычайнае? Наогул, у школе Лёлька сябе нічым «не праявіла». Заставалася адна надзея на інстытут. Вось паступіць яна ў педагагічны на фізмат і стане славутым вучоным-матэматыкам, як Соф'я Кавалеўская!

Але ў інстытут Лёлька не паступіла: пракляты ікс так і не скараціўся, корань не здабыўся, і адказ не атрымаўся. Жыццё, безумоўна, не ўдалося...

А тут яшчэ гэта Тамарка! Сядзелі разам з першага класа на адной парце, сябравалі, марылі. Тамарка любіла літаратуру і, здаецца, ведала яе добра. А здарылася магчымасць без цяжкасцей паступіць у нейкі тэхнікум — Томка плюнула і на літаратуру і на мары.

— Тамара, што ты нарабіла! — абуралася Лёлька. — Гэта ж, як замуж за нялюбага!

— Ха! Сцерпіцца — злюбіцца. Дзівачка ты, Лёлька, чэснае слова, дзівачка. Хто цяпер на гэта глядзіць? Кожны хоча вучыцца хоць дзе, абы вучыцца!

— Томка, Томка, я цябе не пазнаю, — у роспачы гаварыла Лёлька. — Ты жартуеш, праўда? Ну скажы, што ты жартуеш!

— Якія тут жарты! Я гавару зусім сур'ёзна. І ніколі б не падумала, што ты такая наўная дурніца. Ну падумай сама, што ты будзеш цяпер рабіць? Пойдзеш у рабаванне? Навошта было тады канчаць дзесяць класаў, ды яшчэ з медалем? Якая карысць табе? Хапіла б і сямі!

— Усё каб мне карысць, а іншым?

— «Іншыя, іншыя...» А і іншым ад гэтага якая карысць? — разлажалася раптам Тамарка. — Якая справа гэтым іншым да цябе? Кожны, Лёлька, аб сабе думае — свая сарочка бліжэй да цела!

Прыгожыя, вялікія вочы Тамаркі звужаліся, твар яе раптам пабрыдчэў і зрабіўся непрыемным.

«Вось ты, аказваецца, якая, Тамарка, на самай справе... А на выпускным вечары як гаварыла! Слухаць было адно захапленне. Пра дарогі ў жыццё, пра цяжкасці, якія будуць сустракацца на гэтых дарогах... Прыгожа гаварыла...»

Лёлька зайшла ў скверык і села на першую трапіўшую лавачку. Падала лісце — жоўтае, рыжае, залацістае...

«Што ж рабіць на самай справе?

Ісці працаваць? Але куды? Што ж рабіць?» — Гэтыя пытанні не давалі Лёльцы спакою.

Надыходзіў вечар. У школе скончыліся заняткі. Прабеглі хлапчкі, важна пракрочылі дзяўчынкі-першакласніцы, спяваючы «жили у бабуся два веселых гуся»... Відаць, у школе развучвалі.

«Недзе і «разняшчасная» Люська гэтых «гусяў» спявае...» — падумала Лёлька.

І зноў усё ціха, толькі вецер шапоча апаўшым лісцем.

«Дык што ж мне рабіць, — зноў і зноў пыталася Лёлька. — Чаму ўсё так атрымалася? Дзесяць год нам гаварылі: вучыцеся добра,

каб потым маглі паступіць далей вучыцца. Але ж немагчыма ўсім зрабіцца вучонымі. Нехта ж павінен быць рабочым і калгаснікам. І гэта ж так патрэбна ў жыцці. А мы з першага класа прывучаны былі думаць, што пасля школы абавязкова будзем вучыцца ў інстытуце. Вось і цяжка цяпер адмовіцца ад таго, да чаго прывык за дзесяць год...» — глытала слёзы Лёлька.

Ападае лісце з дрэў — жоўтае, рыжае, залацістае — многа-многа маленькіх асенніх сонейкаў...

II

... Лёлька ўжо збіралася дадому, калі ў бібліятэку ўварвалася Галінка, аблепленая снегам з ног да галавы.

— Дзе гэта ты так, Галінка? — пацікавілася Лёлька, маючы на ўвазе снег.

— Па-першае, снег ідзе, такія камякі, што проста жах, па-другое, мы ў снежкі гулялі. На табе, Лёлька, тваё пісьмо, няма мне часу з табою размаўляць: заўтра кантрольная па геаметрыі, а настаўнік наш такі, што ў яго не пакарыстаешся «шпаргалкай» — выганіць і кол з кропачкай атрымаеш.

Галінка — дачка цёткі Ганны, у якой Лёлька жыве. А пісьмо ад Тамары.

«Лёлька, што здарылася? Чаму маўчыш? Я паслала табе ўжо тры пісьмы, а ты маўчыш, як рыба. Забываеш старых сяброў? Зусім дрэнна! А можа ты стала «ідэйнай» і не хочаш псаваць сваю рэпутацыю, перапісваючыся са мной? Не веру. Ты мне проста зайздросціш. Але я не крыўдую. Разумею цябе і спачуваю: працаваць бібліятэкарам у вёсцы — у гэтым богам і людзмі забытым закутку — гэта выпрабаванне лёсу... Так, Лёлька, табе вельмі не пашанцавала. Толькі пры чым тут я?

З прывітаннем

Тамара.

Р. С. Лёлька, я маю да цябе просьбу: прышлі, калі ласка, свае сачыненні, ты іх добра пісала, яны мне патрэбны».

Лёлька дачытала і задумалася.

Вось паўгода ўжо жыве яна ў Лясной. Ні богам яна не забыта, ні, тым больш, людзмі. Лясная — вельмі прыгожая вёска з уласнай электрастанцыяй, клубам, школай-дзевяцігодкай, у якой і працуе Лёлька бібліятэкарам. Як яна хвалявалася, ідучы першы дзень на работу! Бібліятэка пачынала працаваць з дзесяці гадзін. Лёлька прыйшла трохі раней, але каля дзвярэй ужо сабралася група хлапчукоў з другой змены. Яны ажыўлена размаўлялі. Лёлька падышла бліжэй і пачула:

— Эх і кніжачку я чытаю! — хлапчук у захапленні паказаў вялікі палец. — Во! Міравая! Ён яму кэ-э-эк да-асць! А той праз акно з двух рэвальвераў кэ-э-эк бабахне! Потым скок у машыну, а той на матацыкл — і за ім...

«Чарговая «шпіёнская кніжка», — уздыхнула Лёлька.

— Вы па кніжкі? — спытала яна хлапчукоў, адмыкаючы бібліятэку.

— Ага.

— Што даць чытаць?

— «Вайна невідзімак» ёсць? — спытаў хлапчук, што расказаў пра «міравую» кніжачку.

— Чаму ты пытаешся толькі пра такія кнігі? У якім ты класе? У чацвёртым?.. Дык ёсць многа цікавых кніжак і без «шпіёнаў».

— Тыя нецікавыя!

— Гэта чаму?

— Так, яны ж не пра шпіёнаў, — хлопчык з пагардай паглядае на Лёльку: яшчэ бібліятэкар, а самых простых рэчаў не разумее. Ды і што хацець — дзяўчынка, а дзяўчынкі, наогул, нічога не разумеюць.

— А Гайдара ты чытаў? — зноў пытае Лёлька.

— Не-е-е, — хлопчык уздыхае, — відаць, не атрымаеш сёння добрую кніжку.

— Вось пачытай Гайдара, потым раскажаш, ці спадабалася, — гаворыць Лёлька, запісваючы кнігу.

Хлопчык застаўся незадаволены — ні кнігай, ні бібліятэкаршай.

... Так пачала Лёлька з першага дня работы ваяваць са «шпіёнамі». А хлопчык чытае Гайдара і яшчэ другім раіць (праўда, і «пра шпіёнаў» любіць чытаць па-ранейшаму).

Давалася «ваяваць» і за Маякоўскага. Прыходзіць аднойчы Вася Гармаш з дзевятага класа і заяўляе:

— Не разумее народ вашага Маякоўскага.

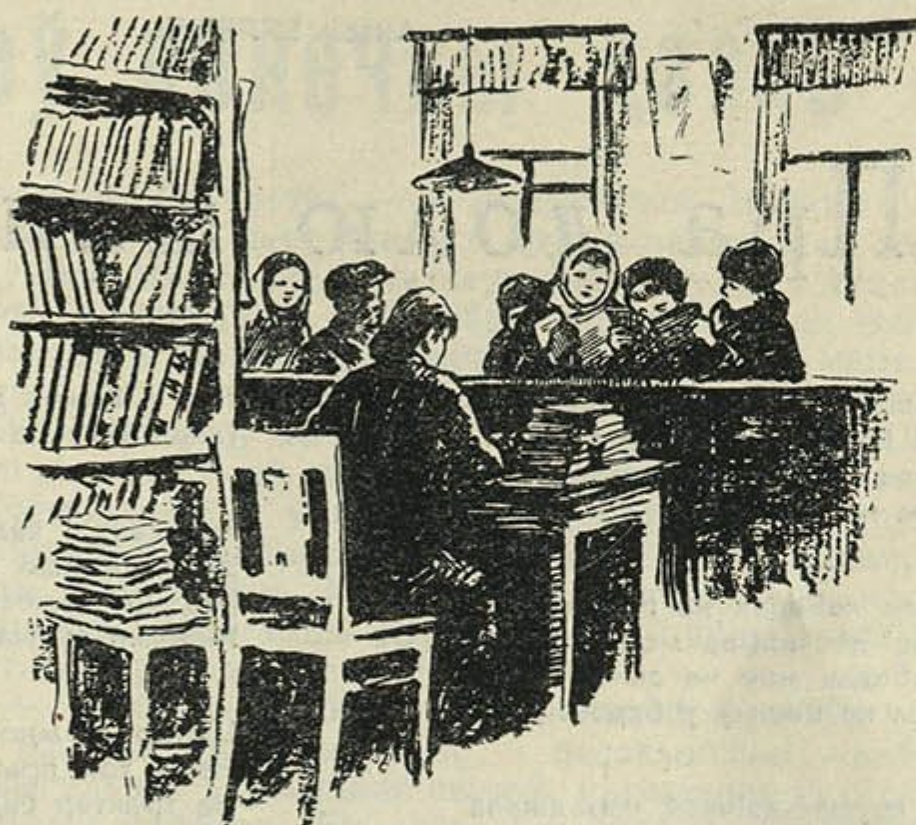
— Як не разумее?! — ледзь стрымалася Лёлька.

— Не разумее і ўсё.

— Чаму ты так думаеш?

— Ды піша ён так...

— А ты чытаў што-небудзь Маякоўскага, акрамя праграмных твораў?

— А навошта яны мне?

— А ты ўсё-такі вазьмі, пачытай...

Вася ўзяў чытаць Маякоўскага і не вярнуў, як «абяцаў», к вечару. Значыць, захапіўся!

Цікавае ў Лёлькі жыццё, цікавая і работа. Бываюць і цяжкія, бываюць і непрыемныя, без іх не пражывеш. Можна таму і цікавае яе жыццё, што ўсё гэта бывае, што кожны дзень у яе нейкі новы клопат?..

«А табе, Тамара, я напішу пісьмо», — рашае Лёлька, выходзячы са школы.

... Ідзе снег, падае такімі вялікімі камякамі, што праз некалькі мінут Лёлька становіцца падобнай да Дзеда-Мароза.

Дома нікога няма. Цётка Ганна — на ферме, а Галінка, відаць, пабегла паўтараць геаметрыю да сяброўкі. Лёлька пад'ела на скорую руку і села пісаць адказ Тамары.

«Думаеш, што я, жывучы ў «людзямі і богам забытым закутку», зайздросчу табе? Не, зусім не! Між іншым, ты ж вучышся на кошт тых, хто жыве і працуе ў такіх «закутках». А што датычыць мяне, то я шчаслівая. Я ўяўляю, як ты прыжмурышся і скажаш: «Ха, хіба гэта работа — кніжачкі выдаваць?» А справа зусім не ў тым, кім быць, а якім быць. Што ж датычыць сачыненняў, дык не буду я табе іх пасылаць... Пішы іх сама...»

ГЕРАІНЯ ВЕЛІЧНАГА ЧАСУ

ЖАНЧЫНА... колькі песень склалі пра цябе паэты зямлі рускай, колькі кніг напісалі, колькі расказалі казак! Прыгожасць душы тваёй, вернасць сэрца твайго, сіла твайго розуму натхнялі на стварэнне незабыўных вобразаў...

Я акцёр. Добрую палову свайго жыцця правёў на сцэне. Я сустракаўся з крышталёвай Джульетай, я схіляў галаву перад Аннай Карэнінай, я пакутаваў разам з Кацярынай, я ганарыўся табою, Маці...

Але жанчына нашага велічнага часу — гераіня, якой няма роўнай у гісторыі. Добрыя творы пра цябе ўжо напісаны, а яшчэ лепшыя ўсе мы чакаем.

Нізкі паклон табе, савецкая жанчына.

Нашым жанчынам аддае глыбокую даніну павагі Народны артыст СССР Барыс Віктаравіч Платонаў.

Мілабоні

Пра долю жаночую

Зязюлю ў лесе я пытала:
— Ці будзе шчасце, а ці не?..
Зязюля моўкла, адлятала,
Нічым не цешыла мяне.

Пытала лебедзя на плёсе:
— Мо' лёс плыве мой па вадзе?..
А лебедзь мне не зычыў лёсу,
Нічым не цешыў у бядзе.

Пад грушай-дзічкай нараджала
У жніво сваіх сыноў, дачок.
А дзічка боль мой выпівала,
Калі прылягу я ў цянок
Спачыць хвілінку: недаела
І недаспала ўжо не раз.
Ад скрухі нават пачарнела
Кара на дрэве ў горкі час...

Касу кляпала: лапатуха
Дрыжэла, хлопала ў касе.
Спякота! У роце горка, суха,
У поце твар, нібы ў расе.

Былі дажынкi, як памінкі:
Загончык хлеба не прынёс.
— Нясіце, родныя хмарынкi,
На мора сіняе мой лёс!

І лета бабіна з бусламі
Плыло самотна ў сіняве.
— Скажыце, птахі, можа з вамі
Вясною радасць прыплыве?

Плылі маўкліва ў небасхілы,
Ад крылаў плыў па лузе цень...
А птах магутнейшае сілы
Узняў да сонца вольна крылы,
І быў ён сам, нібы прамень;

І быў ён сам, як дзень вясновы,
У сонцы, дзіўным харакце:
А гэта воблік Ільчыны, —
У сэрцы ён маім жыве.

— Былі вы ў горы тут спрадвеку,
У шчасці жыць ад веку ў век! —
Пачула голас чалавека,
Сказаў так Сонца-Чалавек.

Праменны воблік Ільчыны
Уваткала ў песню на жніве.
А песня — полем, праз дубровы,
Пад небам бацькаўскім плыве.

Цяпер зязюлю не пытаю,
Буслам у неба не гукаю,
Ці будзе шчасце, а ці не? —
Уцеху радасную маю
І доля светлая ў мяне.

— Дзень добры, доля! —
а мне з гаю:
— Дзень добры! — чуецца ў адказ:

Так з новай доляй размаўляю,
Такая дружба сёння ў нас.

Яна саху і калаўроты
Здала музею на паказ.
Вадзіць камбайны, самалёты
Жанчын вучыла ў добры час.

Цяпер са мною мая доля —
Не з той прытупленай касой:
На трактар сядзе — едзе ў поле,
Праедзе — жыта там сцяной!

Я з добрай доляй зажынаю
І дажынаю ў летні час.
Пад грушай-дзічкай не гушкаю
Сваіх унукаў. Наш калгас
Паставіў ім палац у садзе,
Гушкаюць там іх дзень пры дні...

На покут доля мая сядзе,
Я разам з ёй у добрым ладзе:
Далі багацце працадні;

Далі багацце нам такое, —
Засакаў мала пад страхой.
А шчасце ў дом плыве ракою,
Плыве шырокаю ракой;

Плыве святлом і песняй тою,
Дзе жыць ён будзе з веку ў век...
Я з Вамі сэрцам і душою,
Паклон Вам, Сонца-Чалавек!

З рэдакцыйнай пошты

Не тая маці, што нарадзіла

Каму не знаёмы шчаслівы вокліч
дзіцяці, якое бяжыць насустрэч бацьку
або маці, хто не бачыў яго ма-
ленькіх ручак, што даверліва цяг-
нуцца насустрэч любові і ласцы.

І як крыўдна, як горка бачыць,
калі вялікае дзіцячае шчасце, яго
светлая радасць азмрочваюцца, калі
іх адбірае жорсткі эгаізм людзей,
узяўшых на сябе вялікае права назы-
вацца бацькам або маці, але якія не
апраўдваюць яго.

Гэта адбылося ў Брэсцкай аблас-
ной бальніцы.

Была вясенняя раніца, поўная све-
жасці і птушыных галасоў. Насустра-
ч ёй шырока расчыніліся вокны
палат. Але што гэта? Дзіцячы плач

данёсся з вуліцы. Медсястра, якая
пачула яго, занепакоена выйшла на
ганак... Там на зямлі ляжала зусім
маленькае дзіця. Як ва ўсіх дзяцей,
у яго быў ружовенькі тварык, а вочы
кагосьці шукалі. Калі б яго магло
гаварыць, яно б сказала, каго шукае,
паклікала б: «Ма-ма!» Але дзіця бы-
ло зусім маленькае. Яно не ведала,
што ў яго няма маці, што яна адмо-
вілася ад яго, што яно стала падкі-
дышам.

Дзіця ўнеслі ў бальніцу і акружы-
лі гарачымі клопатамі і ўвагай. Ніхто
не хацеў верыць, што не знойдзецца
яго маці, усім хацелася думаць, што
адбылося нейкае непаразуменне.

А між тым было горшае. Пошукі
маці не ўвянчаліся поспехам. Да та-
го ж аказалася, што дзіця прастудзі-
лася, пачалося запаленне лёгкіх.

Увесь медыцынскі калектыў узяў-
ся на барацьбу за здароўе і жыццё
дзіцяці. І самы гарачы ўдзел у ба-
рацьбе за яго жыццё прыняла адна
з ляжачых у бальніцы жанчын. Нам
бы вельмі хацелася назваць яе імя,
але будзе лепш, калі мы яго не на-
завём. Так прасіла яна. І чытач зра-
зумее чаму.

Жанчына павінна была ўжо выпі-
сацца з бальніцы, дзе толькі што са-
ма перанесла сур'ёзную аперацыю.
Але даведаўшыся аб дзіцяці, адмові-
лася пайсці дадому. Параіўшыся з му-
жам, яна папрасіла ў кіраўніцтва
бальніцы дазволу застацца.

— Калі маленькае дзіця кладуць у
бальніцу, — сказала яна, — з ім
заўсёды застаецца маці. У гэтага —
маці няма. Я буду з ім побач.

Яна некалькі сутак бяззменна пра-
вляла ля яго ложка, не адыходзячы
ні ўдзень, ні ўначы. Зазірне ўначы
дзяжурная сястра ў палату і бачыць:
не спіць жанчына. Нізка схіліўшыся
над дзіцем, клапатліва папраўляе
падушку, мяняе пялёнкі. І калі мало-
му тэрмінова спатрэбілася кроў, яна
таксама, не задумваючыся, сказала:

— Вазьміце маю!

Дзіця — гэта была дзяўчынка —
направілася.

Тут жа ў бальніцы, у дзіцячым
аддзяленні, ёй далі самае прыгожае
імя. І прозвішча далі. Далі прозві-
шча той, якая праводзіла ля ложка
дзіцяці бяссонныя ночы, чыя кроў
цяпер цякла ў жылах дзяўчынкі.

Жанчына гэтая жыве на адной з
вуліц Брэста. Кожную раніцу яе
можна бачыць у адным са скверыкаў,
дзе яна гуляе са сваёй дачушкай.
Дзяўчынка пачынае ўжо хадзіць і то-
ненькім галаском кліча:

— Ма-ма!

— Та-та!

Так, гэтыя простыя савецкія людзі,
якія прынялі гарачы ўдзел у лёсе
дзяўчынкі, на ўсё жыццё стануць для
яе самымі роднымі, самымі блізкімі
людзьмі.

А. МАКАРАЎ

Г. Нікульская.

Прыйшоў сонечны дзень

Сяргеевіч Хрушчоў, — я разгубілася. Нават і слоў не знайду, каб перадаць усё, што я перажыла і адчула ў тыя дні. Часам слухаеш каго-небудзь і думаеш: «Гэта ж мае думкі, мае мары заповітныя ён выказвае». Вось такі водгук пачуццям і думкам маім пачула я, слухаючы выступленне Мікіты Сяргеевіча, калі ён гаварыў аб саборніцтве са Злучанымі Штатамі Амерыкі, аб тым, што ў нас хопіць сіл дагнаць і абагнаць ЗША ў вытворчасці сельгаспрадуктаў...

Задумалася Ганна Гаўрылаўна тады над тым, як хутка ідзе жыццё, і адразу захвалялася — не адстаць бы. Вось тады Юрый Ільіч Кочкін (заатэхнік саўгаса) прапанаваў ёй:

— Давайце пяройдзем на новы, прагрэсіўны метадаў работы. Галоўнае ў ім — бесстаночнае, свабодна-выгульнае ўтрыманне свіней, кармленне іх сухімі (сырымі) кармамі. Ён доўга і падрабязна расказваў свінарцы аб новым метадаў, з якім пазнаёміўся на выстаўцы ў Маскве.

Заатэхнік паглядзеў на яе ўсхваляваны твар і сказаў:

— Вам гэта пад сілу. Справіцеся.

Ведаў Юрый Ільіч, што яго спадзяванні спраўдзяцца: не раз ён бачыў, на што здольны чалавек, калі яму паверыць, калі да яго ўважліва аднесціся. Ведаў ён, што скромная працавітая жанчына мае добрую рысу — не шкадаваць сябе, калі трэба для справы. І не памыліўся. Яна лёгка адмовілася ад знаёмага, прывычнага і адкрыта пайшла насустрач новаму, цяжкаму не дзеля ўласнага інтарэсу, не! Дзеля агульнай справы: замест чатырох свінаракаў яна стала працаваць адна! А гэта — эканомія саўгасу, дзяржавы. У мінулым годзе яна адна адкарміла больш тысячы свіней агульнай вагою 1.200 цэнтнераў.

У чым жа сутнасць новага метадаў?

Кожны, хто зойдзе ў свінарнік да Нікульскай, адразу заўважыць новае: у ім няма перагародак, шматлікіх станкоў. Драўляная падлога пасыпана свежым пілавіннем, у памяшканні суха, светла. Свінарнік падзелены папалам — з аднаго боку ўстаноўлены самакармушкі для канцэнтратаў і спецыяльныя кармушкі для бульбы, морквы, сіласу. З другога — месца для адпачынку.

На той жа плошчы цяпер размяшчаецца ў тры разы больш свіней, чым раней.

Цікава зроблены кармушкі для канцэнтратаў і сенай мукі. Гэта конусападобныя скрынкі, да нізу якіх прымацаваны дошчачкі. Свіння падймае лычам дошчачку і мука сама сыплецца ў кармушку. Цяпер свінні самі сабе ўстанаўліваюць рэжым — ядуць калі захочуць.

І свінарцы стала лягчэй працаваць: яна закладвае корм адразу на ўвесь дзень.

Яна расказвае аб сваёй вялікай рабоце, як быццам нічога незвычайнага ў ёй няма. Нібы гэта зусім натуральна адной даглядаць 750—800 свіней.

Ганна Гаўрылаўна адна з першых падхапіла вы-

Да шматлікіх прывітан-
няў жанчынам Беларусі да-
лучае сваё віншаванне і Ва-
лянцін Мікалаевіч Ціхано-
віч, любімы мастак беларус-
кай дзетвары.

лічча савецкай жанчыны. Аб-
лічча работніцы і сялянкі, ма-
ці-змагара, маці-будаўніка або
грамадскага дзеяча ёсць і бу-
дзе векавечнай невычарпаль-
най крыніцай для савецка-
га мастацтва.

ВЯЛІКІ гонар мець магчы-
масць вітаць Вас, чыта-
чак часопіса «Работніца і
сялянка», са святам жанчын са
старонак Вашага часопіса.

Найвялікшай прыгожасці аб-

Мы ганарымся Вамі, нашы
жанчыны, і нават зайздросцім
Вам цёплай братняй, добрай
зайздрасцю.

Мастак В. ЦІХАНОВІЧ.

...Бывае так — толькі пазнаёміўся з чалавекам і здаецца, ведаеш яго ўжо даўно і гаварыць з ім проста і лёгка. Такое ўражанне робіць на ўсіх Ганна Гаўрылаўна Нікульская. Яна расказвае аб сабе, аб сваёй рабоце, і здаецца — звычайнае ў яе жыццё: вайна, удоўства, потым работа ў саўгасе, новае замужжа, маленькія дзеці... Усё гэта знаёма, прывычна. Але ёсць у Ганне Гаўрылаўне штосьці і незвычайнае — настойлівасць: ні гора, ні нягоды не зламалі гэтую жанчыну. Яна ўсім сэрцам верыла, што дзесьці за смуткам будзе сонечны дзень, і старалася работай сваёй наблізіць яго.

...На двары была вясна. Сонейка шчодро грэла зямлю. Даўно растаў снег, ярка зелянела азіміна. Усе рыхтаваліся да свята вясны — Першамая. Ганна стомленая вярталася дадому. Толькі пераступіла парог хаты, як твар асвятліўся радаснай усмешкай: насустрач выбеглі дзеці, зашчабяталі на сваёй мілай дзіцячай мове — «мама прыйшла! мама прыйшла!»

Муж — хварэў, не давалі спакою франтавыя раны. Старэйшая дачка сядзела за кнігай. Ганна, ззяючы ўсмішкай, развязала клучачак і дастала падарункі. — Першую зарплату атрымала, амаль семсот рублёў, — сказала яна.

Гэта было ў пасляваенныя гады. Тады, у дзень Першага мая, яе сыны — Аркадзь і Васіль выйшлі на вуліцу ў новых касцюмчыках. Суседнія бабы павялі размову аб тым, што Нікульская, маўляў, добра зарабляе пачала, дзяцей, нібы панічоў, апрачае.

А Ганна Гаўрылаўна глядзела на гэтых «панічоў» і цешылася: усё ў іх будзе, год праз пяць у школу пойдучь, адукаванымі стануць... У думках ёй маляваліся яе хлапчункі высокімі, статнымі хлопцамі, якіх будуць паважаць людзі. У яе марах не заставалася месца толькі для сябе. Не ўяўляла яна, што праз дзесяць год аб ёй, проста жанчыне, даведаецца ўся краіна.

А пачалося гэта вось як. Калі Беларусь рыхтавалася адсвяткаваць сваё саракагоддзе — Ганну Нікульскую выбралі дэлегаткай на нараду перадавікоў сельскай гаспадаркі рэспублікі.

— Аб гэтым нялёгка расказаць, — задуменна гаворыць яна. — Калі мяне запрасілі ў Мінск на нараду, дзе сабраліся лепшыя людзі рэспублікі, дзе прысутнічаў дарагі гасць беларусаў — Мікіта

клік на сацыялістычнае спаборніцтва знатнага свіна-ра Украіны Яраслава Чыжа і абавязалася ў другім годзе сямігодкі адкарміць 1200 галоў свіней агуль-най вагой 1300 цэнтнераў.

Не любіць яна, калі яе хваляць.

— Працую, як і ўсе, — гаворыць яна, — сумлен-на. Інакш не ўмею. Такіх, як я, у нас шмат. Вось па-знаёмцеся з Ольгай Тароцька, яна свінарка з вялі-кім стажам: яшчэ да вайны працавала тут, даўно ёй прывычна гэтая праца.

Прозвішча Тароцька было знаёма. Гэта аб ёй гаварылі мне ў райкоме партыі як аб жанчыне ціхай, але з цвёрдым характарам.

У час вайны аўдавала Ольга Антонаўна. Засталася яна з двума дзецьмі. У рабоце старалася забыцца. І праславілася яна працавітай і рупнай, што і любо-га мужчыну за пояс заткне.

А потым сустрэўся ёй чалавек, з якім думала жыць-цё пражыць. «І дзецям лепш будзе, калі ў доме муж-чына», — думалася ёй.

Ды памылілася яна. Трапіў ёй не сябра, а гультай, які з чаркай сябраваў. Прыдзе, бывала, гаспадыня дадому, а ён сустракае яе п'янай лаянкай. Доўга моўчкі пераносіла яна крыўды, а потым раптам ска-зала, як адрэзала:

— Хопіць! Ідзі, без цябе пражыву, не прападу.

І не прапала. Наадварот, сваёй працай заслужыла павагу ўсіх у саўгасе. Цяпер дзеці ўжо вялікія — сын служыць у Савецкай Арміі, дачка вучыцца ў дзевятым класе.

— Добрая, дружная сям'я ў Ольгі, — гавораць у саўгасе.

Ольга Антонаўна невысокая жанчына з глыбокімі шэрымі вачыма, вакол якіх рассыпаліся ледзь пры-кметныя праменьчыкі маршчын — сляды перажы-тага.

У свінарніку з ёй цяжка было гаварыць, увесь

час чуваць было залівістае рохканне і яна спяшалася да станкоў.

— Я зараз, — прасіла прабачэння яна і тлумачы-ла: — уначы апарасіліся тры свінаматкі. Вось і піль-ную парасятак.

Яна заходзіла ў станок, свінаматкі задаволена рох-калі, дазвалялі ёй пачухаць шчаціністыя бакі, а па-расяты — смешныя чорна-стракатыя, штурхаліся каля ног.

— Не магу да гэтага часу прывычацца, — гаво-рыць яна, — вельмі шкадую парасятак і пра дом за-бываю. Іншы раз свінаматка нязграбна павернецца, дык сэрца так і ёкне, — а раптам прыдушыць парася! А другая разляжацца так, што малым не прыступі-ца да яе. Зноў падымаю яе — няхай ляжа, каб добра маглі наесціся.

У свінарніку Ольгі Антонаўны выключна чыста, станкі пабелены, подсецілка сухая, парасяты чыс-ценькія. Таму і падзяжу няма.

У мінулым годзе яна атрымала па 30 парасят ад кожнай з 18 свінаматок і ўсіх выгадавала. А сёлета О. А. Тароцька дала слова атрымаць і выгадаваць не менш 600 парасят.

У характарах гэтых простых жанчын выразна ві-даць рысы нашага сучасніка. Нездарма ў іх так многа паслядоўнікаў.

Няхай іх будзе яшчэ больш!

Н. ПЛОТНИКАВА

Саўгас імя Дзяржынскага,
Капыльскі раён.

Іх чакаюць вялікія справы

— НІЧОГА з вашай зацеі не выйдзе, — Уладзімір Афонавіч чаканіў кожнае слова, — гэта ферма, а не дзіцячы сад. І... Я тут яшчэ брыгадзір.

Ён павярнуўся і, не глядзячы на Ніну, цвёрда пакрочыў у бок канторы.

Такіх слоў Ніна не чакала. На момант яна нават разгубі-лася. Глянула на даярак. Яны, хаваючы задаволеныя ўсмішкі, дэманстратыўна накладвалі ва-раную бульбу з цэбраў у вед-ры. Побач з Нінай стаялі дзяў-чаты-камсамолкі і з надзеяй глядзелі на яе. Толькі хвіліну

Ніна раздумвала і раптам хут-ка пайшла, ледзь не пабегла ўслед за брыгадзірам.

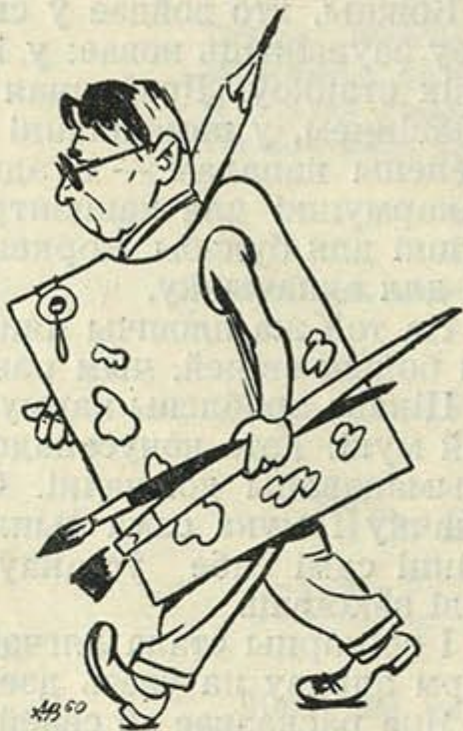
Калі яна адчыніла дзверы ка-бінета старшыні калгаса, бры-гадзір ужо быў там. Не звяр-таючы ўвагі на Ніну, ён працяг-ваў:

— Я лічу, што гэта глупства, і толькі наш заатэхнік магла такое выдумаць.

— Не глупства, а ініцыятыва, і праўленне яе падтрымала, — паправіў старшыня калгаса Ры-гор Фядосавіч.

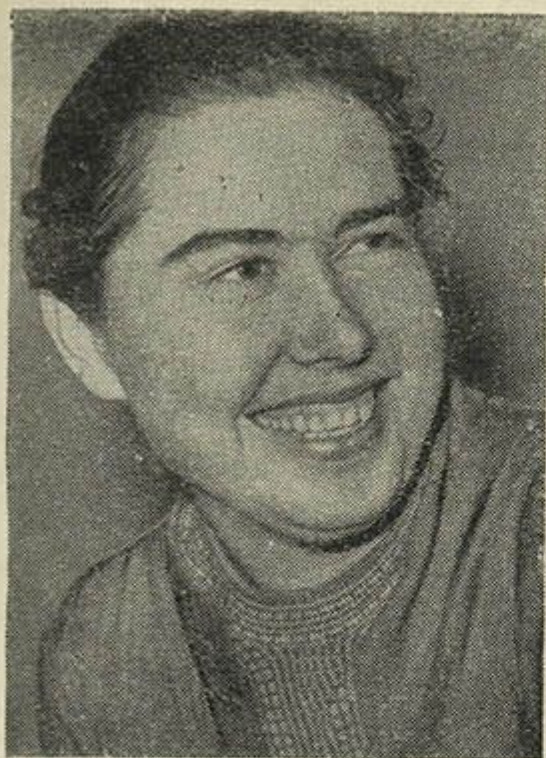
— Ну, адну-дзве камсамолкі і я не супраць узяць, а ўсю ферму мяняць, — брыгадзір па-

А мастак Анатолій Валянці-навіч Волкаў, чый аўташарж Вы бачыце, вырашыў сваё пры-вітанне выказаць малюнкам. Любячы муж нагрудзіўся па-дарункамі для жонкі. Але па дарозе сустрэў так многа доб-рых жанчын-працаўніц, што пакінуць іх без увагі ў гэты дзень не мог. Няхай за гэта не будзе ў крыўдзе яго жонка.

ПОДАРУНКИ

Ніна УЛАСЕНКА

куды не схаваеш — 1365 літраў на карову, сорам людзям у вочы глядзець. А на свінаферме не лепей.

— Заатэхнік праўду кажа, — сказаў старшыня, — і рашэнне тут адно — дадзім моладзі дарогу, няхай ідзе, няхай паказвае на што яна здольна.

У той жа дзень малочная ферма трэцяй брыгады стала камсамольска-маладзёжнай.

Усё сваё жыццё Ніна правяла ў вёсцы. Яна любіла шыр калгасных палёў, спева птушак у блакітным бяздонні неба і незмаўкаемы шум лесу. Бывала ўстане на досвітку карову ў поле выганяць, выйдзе за вёску, а сонца толькі пачынае залаціць верхавіны дрэў, паветра празрыстае, як крышталь, і такая прыгожасць навокал, што аж дух захватвае. А зімой, калі белай пухавай коўдрай пакрываюцца палі і трысячамі срэбраных кропелек ззяюць, пераліваюцца, нават балюча глядзець на іх. І цішыня такая, што чуваць, як па-трэскаюць на марозе дрэвы ды снег рыпіць пад палазамі санак вазніцы. А прыгажуня вясна, з яе буйным цвіццём, а багатая залатая восень — не, Ніна ніколі не расстанецца з імі, ніколі.

Дзесяць школьных год праляцелі непрыкметна, а разам з імі — дзяцінства. Бацька хацеў, каб Ніна атрымала «гарадскую» спецыяльнасць, а яна... Васемнаццаць балаў, толькі аднаго не хапіла, каб Ніна стала студэнткай сельскагаспадарчай акадэміі. Чакаць яшчэ год, як прапанавалі дзяўчаты, таксама не прайшоўшыя па конкурсу, Ніна адмовілася. Прыёмная камісія прапанавала пераслаць яе дакументы ў сельскагаспадарчы тэхнікум. Ніна згадзілася.

І вось яна заатэхнік. Скончыла на «выдатна», пасылалі ў акадэмію, а Ніна рашыла працаваць. Бацька прасіў прыехаць на радзіму: «Тут табе будзе лягчэй, — пісаў ён, — усе цябе ведаюць, дапамогуць, калі што...»

Але Ніна думала інакш. Легкасць? — Не гэтага яна шукае ў жыцці. Яна хоча працаваць

самастойна, без апекі родных і знаёмых. Яна згадзілася ісці ў адстаючы калгас «Авангард», дзе не было заатэхніка, дзе нядаўна замянілі старшыню і жывёлагадоўля была ў вельмі запущаным стане.

Новы старшыня калгаса Рыгор Фядосавіч Алферчык раней працаваў занальным сакратаром райкома партыі. Ён быў на многіх фермах, бачыў, як працуюць маладыя жывёлаводы, як старыя, і цяпер усяляк падтрымліваў Ніну, якую калгасныя камсамольцы абралі сваім ваяводам.

Ніна разумела: даць краіне тры планы мяса і два планы малака — не жарты. Яна разумела таксама, што зацяла вялікую справу — зрабіць усе фермы калгаса камсамольска-маладзёжнымі. Аднаго энтузіязму мала, патрэбны веды.

Так узніклі ў калгасе школа даярак, заатэхнічныя гурткі. Але праходзіць паслядоўна праграму некалі. Ніна ламае яе. Цяпер зіма, пачынаюцца ацёлы кароў. Тамара Кавалёва хвалюецца:

— Я ніколі не прымала ацёлы, што рабіць пры гэтым?

Так акрэсліваецца першая тэма заняткаў школы. На ферме ўстанаўліваюцца кругласутачныя дзяжурствы. Акрамя гэтага, кожную сваю сустрэчу з жывёлаводамі Ніна выкарыстоўвае для вучобы.

...Яшчэ абедзенны перапынак не скончыўся, а маладыя даяркі ўжо сабраліся на кармакухні. Чырвоны куток яшчэ не абсталёваны і яны абступілі печ, паціраюць азябшыя на марозе рукі.

— Што, дзяўчаткі, холадна? — весела пытае Ніна.

— Нам? — Ніколі ў жыцці! — у тон ёй адказвае Ларыса Лаўрэнава.

— Дзяўчаты, — звярнулася Ніна да даярак, — а вы ведаеце чаму трэба перад даеннем падмываць вымя каровы цёплай вадой?

— Каб чысцейшае было.

— Не толькі. Вось у вас замёрзлі рукі, вы іх пацёрлі адна аб адну, разагналі кроў і рукі сагрэліся. У каровы ж

кроў уплывае на ўтварэнне малака. Калі вы цёплай вадой падмыеце вымя, ды яшчэ зробіце масаж — вы разагрэеце кроў, яна пачынае курсіраваць хутчэй і ўтвараецца больш малака.

— А можна без кармоў на адным масажы ў перадавікі выехаць? — спытала Ларыса пад смех сябровак.

— Не, не можна. Але вы не хвалюйцеся. Кармавую базу падвоім, будучы у нас і кукуруза, і зялёны канвеер.

— На паперы ці на справе?

— Старшыня даў слова.

— Тады можна працаваць спакойна. Дзяўчаткі! Рэгламент скончыўся, пара за працу.

І даяркі, набраўшы веды пахучага кукурузнага сіласу, пайшлі да кароў, да сваіх кароў, як цяпер яны з гонарам гавораць.

А Ніну Уласенку і старшыню калгаса выклікалі ў Мінск у ЦК камсамола.

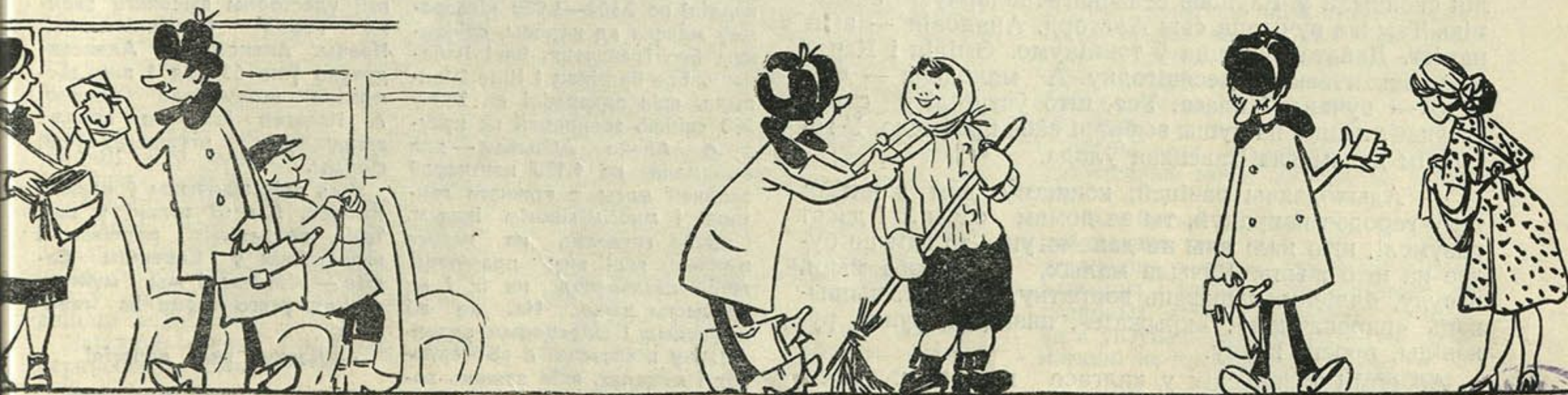
Там ужо ведалі, што моладзь калгаса звярнулася з адкрытым пісьмом да юнакоў і дзяўчат рэспублікі з заклікам узяць жывёлагадоўлю ў свае маладыя рукі.

Ніна толькі расказала, як уся камсамольская арганізацыя калгаса пайшла працаваць на фермы, якія цяпер там парадак і чысціня, як прыбавіліся ў вазе цялят і парасяты. Расказала і аб тым, што моладзь рашыла завочна вучыцца ў Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі, а ў каго няма сярэдняй адукацыі — у Клімавіцкім заатэхнікуме. Усё расказала, нават пра сваю мару: стварыць племянны статак, пабудаваць падвесную дарогу, увесці аўтапаілку і галоўнае — механізаванае даенне кароў. Каб не па дванаццаць, а па дваццаць восем кароў даглядала адна даярка, тады будзе нізкі сабекошт малака...

Ніна была здзіўлена, калі яе і групу камсамолак калгаса за каштоўную ініцыятыву ўзнагародзілі ганаровымі граматамі ЦК ЛКСМ Беларусі.

Галіна ПЯТРОВА.

Калгас «Авангард»,
Маршэўскі раён.

Вось яна, вялікая, дружная сям'я Кацярыны Антонаўны Іваноўскай.

Фота М. Чарняўскага.

Радасць Кацярыны Антонаўны

«Даведалася, што ты па-ранейшаму ўпарцішся — не хочаш пакінуць ферму. Мамачка, беражы сябе, не рабі тое, без чаго можна абысціся»...

Усміхнуўшыся Кацярына Антонаўна хавае ліст дачкі. «Бачыш якая: «Можна абысціся». Без чаго? Без работы? Не ўжо... Без хлеба абыходзілася, без грошай, часам без сну, але ніколі — без працы. Яна мяне і ратавала...»

Кацярына Антонаўна з пачатку арганізацыі калгаса — свінарка. Яна ахвотна расказвае аб сваіх справах, успамінае мінулае.

— Гэта табе не жарты за год павялічыць вытворчасць мяса ў два разы. У 1960 годзе ў нас на сто гектараў зямельных угоддзяў трэба мець 46 цэнтнераў. Пытае мяне Еўстафій Валяр'янавіч Чарэнка, старшыня нашага калгаса, як, Антонаўна, пад сілу вам гэта? Я адказваю: трэба — выканаем! За мной і моладзь у адзін голас: не падвядзем! А тут Апалонія патрабуе, каб я пакінула ферму...

Кацярыне Антонаўне пад шэсцьдзесят, але яна грозная саперніца маладых свінаракаў.

Цяжка паверыць, што ў Антонаўны 12 дарослых дзяцей. А гэта так. Два сыны і сем дачок ужо жывуць самастойна. У родным калгасе працуе Казімір — учотчыкам трактарнага парку, Вераніка — клапаўшчыком, Зузана — паляводам. Дачка Цыцылія скончыла ў Каўнасе сельскагаспадарчую акадэмію. Там жа вучыцца сын Альгерд. Апалонія — эканаміст. Даната вучыцца ў тэхнікуме. Эмілія і Кацярына заканчваюць дзесяцігодку. А малодшы — Фелікс — вучань 7 класа. Усе, што ўступілі ў самастойнае жыццё, па душы выбралі сабе прафесію. У гэтым ім дапамагла Савецкая ўлада.

— Адыходзячы раніцай, кожнаму дам заняткаў: ты ў гародзе папрацуй, ты за домам сачы... І дзеці разумелі, што калі яны не дапамогуць, то нам не будзе на што жыць. Вучыла малых, як трэба мыць пасуду, бялізну, цыраваць вопратку, панчохі, вышываць «вяровачкай», «крыжам», вязаць карункі, рукавіцы, прасці воўну.

20

Аб сям'і Іваноўскіх у калгасе гавораць: «Усе, як адзін, — настойлівыя, працавітыя, слоў на ведер не

кідаюць. Сказала, напрыклад, Тарэся: буду мастаком, і пасля заканчэння сямігодкі паступіла ў тэхнікум. Затым два гады папрацавала рахункаводам, а зараз вучыцца ў Вільнюскім мастацкім інстытуце.

— Збіраецеся вы калі-небудзь усе разам? — спыталі мы К. А. Іваноўскую.

— Разраслася сям'я наша, раз'ехаліся дзеці па розных гарадах, па розных вёсках. Вось у госці пачынаю ездзіць. І куды ні прыеду, душа радуецца: добра жывуць дзеткі. А наконт збору, то ў святы злятаюцца да мяне сыны і дачкі.

— Казімір мой жэніцца, — працягвае Кацярына Антонаўна. — Добрую нявесту бярэ. Я Камілію ведаю: разам на свінаферме працуем.

Весела было ў дзень вяселля ў сям'і Іваноўскіх. Маці-гераіня, звяртаючыся да маладажонаў, сказала:

— Жывіце, дзеці, так, каб было што ўспомніць. Галоўнае — любіце аднаго. Любіце працу. Яна вам дапаможа заўсёды знайсці шчасце.

М. АСТАНЕВІЧ

Калгас імя Калініна Пастаўскага раёна.

Герой Сацыялістычнай Працы старшыня калгаса «Чырвоная змена» Любанскага раёна Кузьма Іванаўіч Шаплыка словы шчырага прывітання і падзякі выказаў у кароткім расказе аб жанчынах свайго калгаса.

ДЗЯКУЙ ВАМ, ДАРАГІЯ!

МІНУЛЫ год быў для нашай сельгасарцелі годам крутога ўздыму ўсіх галін гаспадаркі. Мы вырастцілі высокі ўраджай збожжавых, бульбы, канпель, гародніны, кукурузы. Але асаблівы скачок зроблен у жывёлагадоўлі. У арцельную касу паступіла шэсць мільёнаў рублёў.

І трэба сказаць, што добрая палавіна, калі не большая частка арцельнага багацця здабыта нястомнымі рукамі нашых жанчын. Цёплае слова ўдзячнасці хочацца сказаць даяркам Марыі Брагінец, Кацярыне Брагінец, Тацяне Шаплыка і Марыі Грышчэня, якія надаілі па 3.500—3.900 кілаграмаў малака ад каровы, свінаракам Еве Грышчэня, Валі Лабацэня, Еве Брагінец і Ніне Шаплыка, якія адкармілі па 280—300 свіней, звеннявой па кукурузе Алене Абчынец — яна атрымала па 1.120 цэнтнераў зялёнай масы з кожнага гектара і многім-многім іншым.

Люба глядзець на нашых жанчын, калі яны працуюць, любя паглядзець на іх і ва ўрачысты дзень. Не, не аб шаўковым і шарсцяным адзенні хачу я сказаць, а аб ардэнах і медалях, якія ззяюць зорам і срэбрам на іх гру-

дзях. За паспяваенныя гады за самаадданую працу ўзнагароджана больш 200 жанчын нашай сельгасарцелі. З іх 22 атрымалі ордэн Леніна, а Аляксандра Аляксандраўна Шаплыка і Палагея Іванаўна Галай удастоены высокага звання Героя Сацыялістычнай Працы. Аляксандры Аляксандраўне ўжо 65 год і яна заслужана атрымлівае пенсію. А Палагея Іванаўна працуе загадчыцай птушкагадоўчай фермы.

Вось якія жанчыны ў нашым калгасе. Ды ці толькі ў нас. Такіх працавітых, руплівых і клапацілівых у Савецкім Саюзе — мільёны. І мы, мужчыны, ад усяго сэрца ім гаворым:

— Дзякуй вам, дарагія!

К. ШАПЛЫКА

ЗАІКАННЕ ў большасці выпадкаў узнікае ў дзяцей ва ўзросце ад 2 да 5 год у перыяд самага бурнага развіцця дзіцячай мовы.

Дзіця не заўсёды адразу пачынае заікацца. Звычайна бацькі заўважаюць, што іх дзіця стала неяк дзіўна гаварыць. Яно па некалькі разоў паўтарае адзін і той жа склад. Большай часткай гэта бывае пачатковы склад слова: «я па-па-пайду гу-гу-гу-ляць».

На гэта бацькі часам не звяртаюць належнай увагі, ведаючы, што многія дзеці ранняга ўзросту, вучачыся гаварыць, паўтараюць па некалькі разоў адно і тое ж слова або пачатковы склад яго. Гэта адбываецца ад недастатковага запasu слоў у дзіцяці, а таксама ад цяжкасцей пры вымаўленні некаторых слоў з-за гугнявасці. І бацькі не заўсёды могуць распазнаць сапраўднае заіканне ад звычайных у гэтым узросце дзіцячых моўных цяжкасцей.

У дзяцей, у якіх заіканне ўзнікла раптоўна, ад цяжкай псіхічнай траўмы (рэакцыі на спалох), і ў старэйшым дзіцячым узросце бывае другая форма заікання—працяглае спыненне ў пачатку кожнага слова (моўная сутарга). Словы пры гэтым як бы з намаганнем выштурхоўваюцца дзіцем (м...ожна мне п...аглядзець м...алюнкi).

Заіканне вельмі часта суправаджаецца расстройтвам дыхання. Яно робіцца кароткім, нервовым, перарывістым. З цягам часу мова дзіцяці пагаршаецца. Іншы раз яна суправаджаецца пасмыкваннем мышцаў твару, ківаннем галавы, рук, напружаным адкрыццём рота, заплюшчваннем вачэй.

Заіканне рэзка мяняе паводзіны дзіцяці: яно робіцца капрызным, сарамлівым, азлобленым, палахлівым. Яно баіцца гаварыць і таму абмяжоўваецца кароткімі адказамі або гаворыць шэптам, а часам маўчыць. Часта дзеці перадражніваюць яго. Заіклівае дзіця пачынае ўсё больш усведамляць свой недахоп, а гэта прыводзіць да далейшага пагоршэння стану яго мовы. У дзіцяці парушаецца сон, прападае апетыт.

У большасці выпадкаў заіканне назіраецца ў нервова-аслабленых дзяцей. Яно выклікаецца часцей за ўсё не адным якім-небудзь фактарам, а цэлай сукупнасцю прычын. Позняе або празмерна хуткае развіццё мовы часта з'яўляецца прычынай заікання. Выклікаць заіканне можа псіхічная траўма—вынік няправільных прыёмаў выхавання, грубага абыходжання дарослых з празмерна свавольнымі дзецьмі. Няправільныя прыёмы выхавання з'яўляюцца пастаяннай псіхічнай траўмай для ўражлівага дзіцяці. А ў раннім дзіцячым узросце псіхічная траўма заўсёды параждае найбольш слабае месца—мову.

Даволі часта дзеці пачынаюць заікацца пасля інфекцыйнай хваробы (адру, шкарлатыны, дыфтэрыі, коклюшу, дызентэрыі), калі арганізм дзіцяці аслаблены.

Заіканне можа ўзнікнуць пасля перанесенага спалоху.

У дзяцей з павышанай нервовай

Як выправіць мову дзіцяці, якое заікаецца

адчувальнасцю ўсе гэтыя прычыны з'яўляюцца спрыяльнай глебай для таго, каб нават нязначныя з'явы, такія, як нечаканыя вокліч, брэх сабакі, гудок паравоза і да т. п., выклікалі заіканне.

Калі дзіця пачало заікацца, трэба перш за ўсё звярнуцца ў дзіцячую паліклініку да ўрача-псіханеўролага, які вызначыць прычыну заікання і дасць неабходнае назначэнне для ўмацавання нервовай сістэмы дзіцяці. Урач накіруе дзіця да педагога-лагапеда, які акажа дзіцяці практычную дапамогу і дасць бацькам указанні, як дапамагчы дзіцяці ва ўмовах сям'і.

Бацькі не павінны гаварыць пры дзіцяці аб тым, што яго мова дрэнная, г. зн. што яно заікаецца. Трэба як мага менш з ім гаварыць, не даваць яму пытанняў. З заіклівым дзіцем трэба размаўляць толькі спакойна, не спяшаючыся, але не разбіваць словы на склады. Можна дзіцяці дапамагаць пры цяжкасцях мовы, падказваючы патрэбныя словы або напамінаючы, каб яно гаварыла павольна.

Рэжым для заіклівага дзіцяці трэба пабудаваць такім чынам, каб яно максімальны час праводзіла на паветры. Днём дзіця павінна спаць не менш дзвюх гадзін (да або пасля абеду, пажадана на свежым паветры), а ноччу — 10—11 гадзін (у залежнасці ад узросту). Будзіць яго не рэкамендуецца. Пажадана раніцой рабіць абціранне, а нанач цёплы душ.

Харчаванне 4—5-разовае, паўнацэннае, з вялікай колькасцю вітамінаў і абавязкова ў пэўныя гадзіны.

Рэжым дня, водныя працэдур, харчаванне трэба ўзгадніць з урачом-псіханеўролагам або педыятрам.

Рэкамендуецца па магчымасці ізаляваць дзіця ад шумнай, неарганізаванай дзіцячай кампаніі, якая можа выклікаць у дзіцяці рэзкае ўзбуджэнне, што звычайна садзейнічае пагоршэнню мовы. Неабходна пазбягаць хвалюючых дзіця ўражанняў (тэатр, цырк, госці, тэлевізар, страшныя расказы нанач, усхваляваныя размовы і да т. п.).

У сям'і, дзе ёсць заіклівае дзіця, трэба ўстанавіць моўны рэжым. Члены сям'і павінны сачыць за тым, каб іх мова была непаспешлівай, зразумелай, плаўнай. Чуючы правільную мову, заіклівае дзіця міжволі будзе пераймаць яе, і заіканне паступова будзе паслабляцца, а ў некаторых выпадках можа нават цалкам знікнуць.

Бацькі павінны штодзённа на працягу 20—30 мінут праводзіць з дзіцем спецыяльныя моўныя заняткі або «зарадкі».

Дзіця разам з бацькам звязана вымаўляе словы і фразы, затым яно, як рэха, вымаўляе за бацькам падобныя словы. Дзіцяці не даво-

дзіцца задумвацца над зместам слоў. Гэта палегчыць яму працэс мовы. Звычайна ў час такіх практыкаванняў заіканне або зусім знікае, або значна паслабляецца. Пры правядзенні моўных «зарадак» неабходна захоўваць пэўную паслядоўнасць: спачатку даваць найбольш лёгкія практыкаванні, а затым паступова пераходзіць да больш складаных.

Спачатку працуюць над вымаўленнем завучаных фраз, вершыкаў. Затым можна перайсці да пераказаў зместу апавядання або казкі. І нарэшце дзіцяці прадастаўляецца магчымасць ужываць набытыя моўныя навыкі ў звычайнай размове.

Калі бацькі пераканаюцца, што дзіця набыло навыкі плаўнай мовы, заняткі можна паступова спыніць.

Аднак, каб папярэдзіць рэцыдыў заікання, трэба яшчэ доўга захоўваць у сям'і моўны рэжым.

Можна здарыцца, што дзіця, якое ўжо доўгі час гаварыла зусім нармальна, пад уплывам якой-небудзь неспрыяльнай акалічнасці (хваробы, спалоху) зноў пачне заікацца. Такія рэцыдывы не павінны з'яўляцца нечаканасцю. У такім выпадку неабходна пачаць зноў моўныя заняткі і строга захоўваць моўны рэжым у сям'і. Часам рэцыдывы заікання паўтараюцца некалькі разоў, у розныя прамежкі часу, але дзякуючы сістэматычным заняткам мова дзіцяці ўсё ж робіцца правільнай.

Чым менш часу дзіця заікаецца, тым лягчэй няправільная мова паддаецца перавыхаванню. У дзяцей ва ўзросце ад 2 да 5 год заіканне знікае значна хутчэй, чым ва ўзросце ад 5 да 7 год і старэй. Таму пачынаць работу па перавыхаванню мовы заіклівага дзіцяці трэба з моманту ўзнікнення заікання.

Бацькі павінны дакладна выконваць усе ўказанні ўрача-псіханеўролага і педагога-лагапеда і перш за ўсё стварыць у сям'і для дзіцяці спакойную абстаноўку, якая садзейнічала б яго нармальнаму фізічнаму і псіхічнаму развіццю. Неабходна захоўваць рэжым дня для дзіцяці і моўны рэжым.

Неабходна, каб вольны час дзіцяці быў запоўнены якімі-небудзь заняткамі. Вельмі важна, каб паміж бацькамі і дзіцем былі ўстаноўлены добрыя, сяброўскія адносіны. Дзіця павінна слухаць бацькоў не з боязі пакарання, а з павагі да іх.

Правільнае выхаванне садзейнічае вызваленню мовы дзіцяці ад заікання.

Калі бацькі здолеюць правільна пабудаваць свой быт і быт дзіцяці, устанавіць з дзіцем здаровыя ўзаемаадносіны і забяспечыць вядзенне рэгулярных моўных заняткаў, то можна з упэўненасцю сказаць, што іх намаганні не прападуць дарэмна.

Н. КАРШУНОВА,
лагапед школ г. Гродна.

Харчаванне ў час цяжарнасці

ДАРАГАЯ РЕДАКЦЫЯ!

Вельмі прашу змясціць на старонках часопіса парады будучым маладым маці.

В. ІВАНОВА,

даярка калгаса імя Леніна.

Валожын.

У час цяжарнасці і пры кармленні грудзмі да арганізма жанчыны прад'яўляюцца дадатковыя патрабаванні: неабходна забяспечыць нармальнае развіццё плода, а пасля родаў — утварэнне дастатковай колькасці паўнацэннага малака. Для гэтага побач з іншымі гігіенічнымі мерапрыемствамі вялікае значэнне мае правільнае харчаванне.

У першыя 4 месяцы цяжарнасці неабходна харчавацца, прытрымліваючыся правіл, якія рэкамендуецца для здаровага чалавека. Дадатковыя патрабаванні да харчавання ўзнікаюць з другой палавіны цяжарнасці, г. зн. прыкладна з пятага месяца, калі пачынаецца хуткі рост і развіццё плода. У гэты перыяд трэба павялічыць каларыйнасць ежы і некалькі змяніць яе хімічны састаў, а таксама рэжым харчавання.

У першую чаргу неабходна малако і малочныя прадукты — сыракваша і аднадзённы кефір, якія садзейнічаюць рэгулярнаму апаражненню кішчэніка; карысны таксама тварог і нявостры сыр. Штодзённа можна з'ядаць 1—2 яйкі ў выглядзе амлету з малаком і яешні з зелянінай.

Няма падстаў адмаўляцца ад мяса і рыбы, але рэкамендуецца пазбягаць мясных і рыбных (асабліва моцных) булёнаў і подлівак, каб не ства-

раць дадатковай нагрузкі для печані, якая напружана працуе ў час цяжарнасці. лепш варыць супы на гароднінным адвары і малочныя; абмяжоўваць трэба і грыбныя булёны. лепш за ўсё мяса і рыбу ўжываць у вараным выглядзе. Каб у ежы было дастаткова малочных прадуктаў, трэба есці мясныя і рыбныя стравы не часцей разу ў дзень.

Ужыванне спіртных напіткаў павінна быць цалкам выключана ў час цяжарнасці, таму што алкаголь аказвае неспрыяльны ўплыў не толькі на здароўе маці, але і на нармальны рост і развіццё плода.

Побач з вугляводамі для павышэння каларыйнасці ежы дадаюць у яе тлушчы. Трэба ўжываць галоўным чынам сметанковае масла, але абавязкова дадаваць у ежу штодзённа не менш 15—20 г алею, які неабходны для захавання здароўя маці і нармальнага развіцця плода.

Значна павышаецца ў другую палавіну цяжарнасці патрэба арганізма ў вітамінах. Яны патрэбны плоду, які хутка развіваецца, не толькі для росту, але і для стварэння запасаў, неабходных у будучым нованароджанаму.

Пры недахопе ў ежы мінеральных солей, якія патрэбны для развіцця касцей плода, пачынаюць расходвацца мінеральныя солі з арганізма маці — з касцей і зубоў, чым наносіцца значная шкода яе здароўю. Таму ў час цяжарнасці трэба клапаціцца аб разнастайным харчаванні з дастатковай колькасцю малака, малочных прадуктаў, гародніны і фруктаў, а таксама хлеба з мукі сярэдніх сартоў і грубага памолу. Такое харчаванне забяспечыць арганізм цяжарнай неабходнымі мінеральнымі солямі.

Спажываючую соль у другую палавіну цяжарнасці трэба ўжываць у невялікай колькасці, каб папярэдзіць затрымку лішняй вадкасці ў арганізме. Трэба саліць ежу вельмі ўмерана, а саленні, вэнджаныя прадукты і селядзец амаль не ўжываць. У апошні тыдзень перад родамі лепш зусім не саліць ежу, каб вызваліць арганізм ад лішняй вадкасці і тым самым аблегчыць роды.

У апошні месяц цяжарнасці мэтазгодна абмежаваць сябе і ў піцці: выпіваць за дзень каля 1 л вадкасці — паўталеркі супу, шклянку слабога чаю з малаком, шклянку сыраквашы або кефіру, шклянку кампоту або фруктова-ягаднага соку.

Вельмі важна ў час цяжарнасці, а асабліва ў другую яе палавіну, строга захоўваць правільны рэжым харчавання: есці не радзей 4 разоў у дзень, не з'ядаць адразу вельмі многа, не класціся спаць галоднай. У перыяд перадродавага водпуску пажадана есці 5—6 разоў у дзень.

Я таксама шчаслівая

«Няшчасныя сірацінкі» — прыходзілася бесперапынна чуць ад усіх, калі памерла бабуля, з якой мы жылі. Бацькоў у нас адабралі фашысты, калі мне было тры гады, а сястры толькі год. Нас удачырыла маці-Радзіма. Мы раслі ў Ельскім дзіцячым доме Гомельскай вобласці. Нам замянілі родных бацькоў Т. К. Шчэрбін, былы дырэктар (цяпер працуе настаўнікам), Ганна Раманаўна Ваксер, якая працуе тут з дня ўзнікнення дзіцячага дома, Арына Іванаўна Аўраменка. Сястра цяпер вучыцца ў Магілёўскім педагагічным інстытуце. Я закончыла ў дзіцячым доме 8 класаў, затым працавала ў Ельскім сельпо і вучылася ў вячэрняй школе, пасля заканчэння якой паступіла ў Мінскі тэхналагічны тэхнікум.

У мінулым годзе я выйшла замуж, нам далі кватэру і вось цяпер нарадзіўся сын. Я працую бухгалтарам, муж начальнік дрэвапрацоўчага цэха. Ён камуніст, я камсамолка. Хіба ж можна мяне назваць «няшчаснай»? Не, не! Дзякуй табе, наша родная Камуністычная партыя, табе, наша маці-Радзіма, за тое, што вы не пакінулі ў бядзе тысячы дзяцей-сірат, за тое, што вы цяпер так змагаецеся, каб не паўтарылася зноў тая чорная гадзіна! Мы не хочам вайны. Няхай нашы дзеці растуць у радасці і шчасці. Абяцаем, дарагая Радзіма, што ўзгадуем табе дастойнага сына!

Марыя ЗЕМЛЯНІК.

г. Ліда.

Радасныя папаўненні

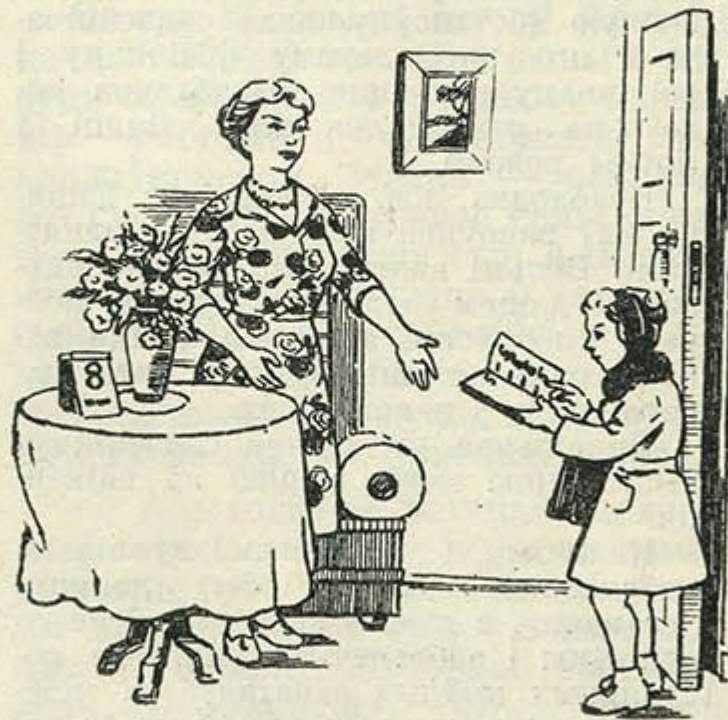
Маладая рабочая Асіповіцкага маславада Ніна Татур упершыню рыхтавалася стаць маці. Для будучага дзіцяці было куплена ўсё неабходнае і маладыя жонка і муж былі рады дачакацца папаўнення сям'і. Але памыліся, ці правільней кажучы, не разлічылі ў пакупках. За тры дні да Новага года Ніна была дастаўлена ў радзільны дом, дзе напярэдадні навагодняга свята нарадзіла трох хлопчыкаў. Усе яны жывы і здаровы.

Калгасніца сельскагаспадарчай арцелі «1 Мая» Надзея Міхайлаўна Радзюк, маці семярых дзяцей, таксама перад Новым годам чакала дзіцяці. Але атрымалася нечаканае — яна нарадзіла дзвюх дзяўчынак і хлопчыка і стала маці дзесяці дзяцей. Абедзве маці адчуваюць сябе добра.

Ганна ЛАРЫНА

Асіповічы.

ПАДАРУНАК

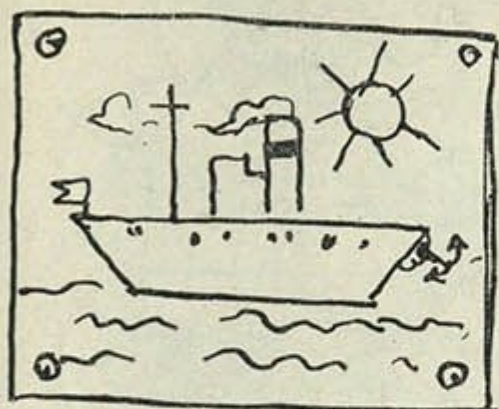

— Я сягоння, у аўторак, Нясё маме пяць пяцёркаў.

Малюнак чытача А. Рэпіна.

С в я т а м а м

Сёння свята
нашых мам,
прыдуць мамы
ў госці к нам.

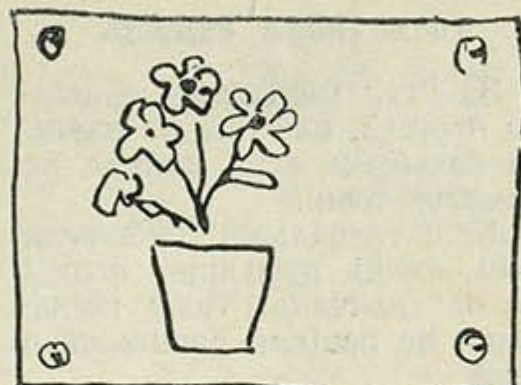
Мы ўсім садам
іх чакалі,
падарункі рыхтавалі.

Хто карцінку
маляваў,
хто хусцінку
вышываў.
Кожнай маме —
падарунак,
кожнай маме —
пацалунак.

Павіншуем
мы сваіх
мам любімых,
дарагіх.
Шчасця
шчыра пажадаем,
дружна
песню заспяваем.

Вельмі рад,
вельмі рад
мам вітаць
дзіцячы сад.

Артур ВОЛЬСКИ

Ядзвіга БЯГАНСКАЯ

П а м о ч н і ц а

Прыйшла мама з работы, адпачыла крыху ды пачала ў кватэры прыбіраць. Прыбірала, прыбірала, а пасля села на крэсла ды гаворыць Надзейцы:

— Ой, як галава мая баліць. Паляжу я крыху, дачушка, а пасля падлогу памыю.

Лягла яна ў спальні на ложак ды заснула. Паглядзела Надзейка, што мама спіць, накрыла яе вялікай шарсцяной хусткай, выйшла на пальчыках з пакоя і дзверы за сабой прычыніла.

«Хай паспіць мама, а я тут пасяджу ціхенька, пачакаю», — думае Надзейка і садзіцца ў вялікае татава крэсла.

А ў пакоі непарадак. Каля дзвярэй вядро з вадой стаіць, ануча мокрая ля яго ляжыць, сярод пакоя крэслы састаўлены. Ой, як няўтульна ў пакоі!

Сядзела, сядзела Надзейка ў крэсле, ды пачала думаць, як бядзе дапамагчы.

«А што, калі я сама падлогу памыю? Не маленькая ўжо, хутка ў школу пайду вучыцца», — падумала Надзейка і ўстала з крэсла.

Асцярожна, каб не разбудзіць маму, Надзейка ўзялася за справу.

Нялёгка ўпраўляцца з вялікай анучай, калі ў цябе такія маленькія рукі. Не слухаецца ануча Надзейкі, не хоча ніяк ваду з сябе выпускаць. Выціскае, выціскае яе Надзейка, з усіх сіл стараецца, а з яе ўсё цяжэ ды цяжэ. І як гэта мама так лоўка ладзіць з ёю? Ну і Надзейка не адступіцца, не такая яна, Надзейка, каб нейкая ануча яе адолела.

Памалу справа пайшла на лад, і Надзейка не паспела аглядзецца, як падлога была памыта. Праўда, ад гэтай непаслухмянай анучы балелі крыху рукі і на ружовых далонях выскачылі белыя мазолікі, але Надзейку гэта ніколі не турбавала. Яна рада была таму, што зрабіла маміну работу, і шчаслівая ўсмяшка блукала на яе расчырванелым ад работы твары.

— А цяпер я пастаўлю чай і сабяру вячэру, — сказала сама да сябе Надзейка і пачала завіхацца ля стала.

Калі чайнік забразгаў бліскучай нікеляванай накрыўкай, Надзейка пайшла будзіць маму.

— Ой, як я доўга спала! — глянуўшы на гадзіннік, усклікнула мама. — Хутка тата з работы вернецца, а ў мяне яшчэ падлога не памыта і вячэра не сабрана.

Надзейка глянула на маму, усміхнулася хітра і нічога не сказала.

Устала мама, выйшла са спальні і вачам сваім не паверыла. І падлога ўся памыта і вячэра стаіць на сталі.

— Хто ж гэта ў нас гаспадарыў? — здзіўлена запытала мама.

— Я! — весела адказала дзяўчынка.

Мама паглядзела на Надзейку, а пасля прыгарнула яе да сябе, пацалавала спачатку ў адну, а пасля ў другую шчаку і сказала:

— Памочніца ты мая дарагая! Гаспадынька ты мая слаўная!

Малюнкі І. Раманоўскага

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ

ГЭТА ТРЭБА ВЕДАЦЬ

За стол гаспадыня садзіцца першай, але яна не павінна пачынаць есці, пакуль не пачнуць госці.

Калі гаспадыня скончыла есці, госці думваюць, што і ім час канчаць. Таму гаспадыня не павінна спяшацца з ядой.

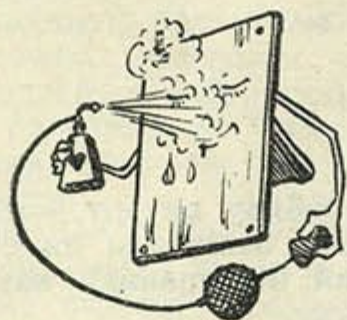
Частуйце гасцей настойліва, але не вельмі назойліва.

Калі госць разбіў шклянку або зламаў што-небудзь, не падавайце выгляду, што вам шкада: госцю і так непрыемна. Калі сярод ваших гасцей ёсць чалавек, які ў вашым доме ўпершыню, праявіце асаблівую ўвагу да яго.

Менш гаварыце пра сябе. Будзьце ўважлівы да расказу госця.

Калі ў вас дрэнны настрой, пастарайцеся, каб госці гэтага нават не заўважылі.

Ніколі не стаўце іншых у нязручнае становішча. Знаходзячыся ў гасцях, тактычны чалавек не пакажа выгляду, што паданая страва нясмачная. Ён не дасць іншаму зразумець, што ён заўважыў яго фізічны недахоп, няўдалы пакрой касцюма або нязручнасць паводзін.

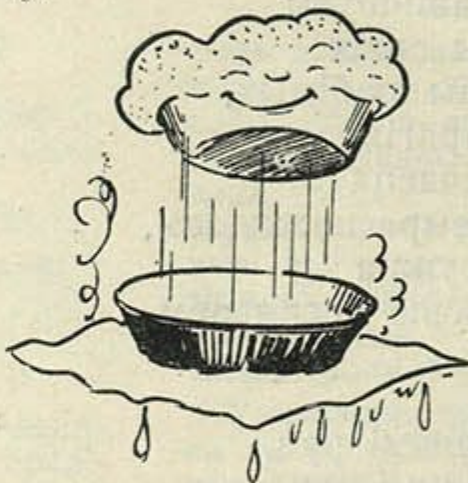
ЯК ЧЫСЦІЦЬ ЛЮСТЭРКА

Люстэрка чысцяць кожныя 10 дзён шматком, змочаным дэнаатураваным спіртам, адэкалонам або цёплай вадой. У вадку можна дадаць крыху сінякі, якая надае люстэрку бляск. Калі люстэрка высахне, яго праціраюць мяккай паперай.

Нельга чысціць люстэрка нашатырным спіртам. Не рэкамендуецца карыстацца мела.

Каб мяса пры варцы зрабілася мяккім, яго трэба папярэдне на некалькі гадзін апусціць у малако.

Пірог лёгка дастаць з формы, калі адразу ж з духоўкі паставіць яе на мокрую анучу.

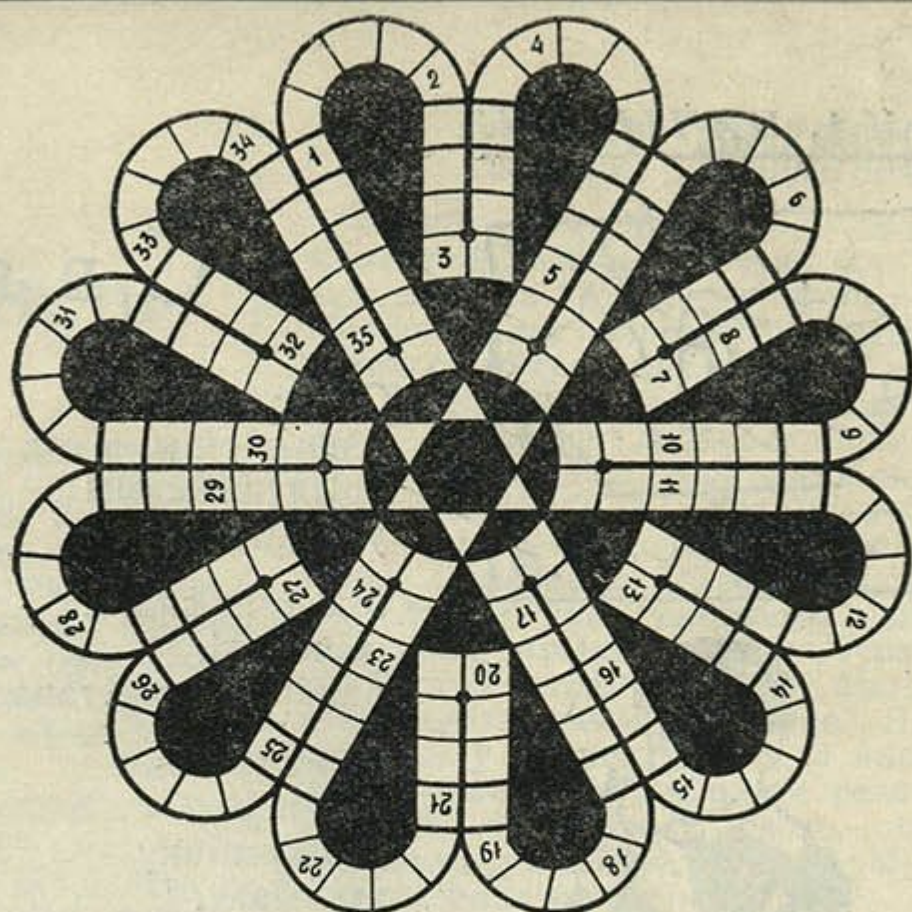

Калі вы варыце рыс, не размешвайце яго лыжкай, а толькі ўстрасайце час-ад-часу каструлю, у якой ён варыцца.

ЧЫСТКА ПЛАШЧОУ

Перад чысткай старанна ачышчаюць кішэні, каб у швах не засталася крошак і парушынак. Плашч вешаюць на плечыках над начоўкамі або міскай. Раствараюць у гарачай вадзе добрае белае мыла або мыльныя камякі, або парашок «Навіна», або ўліваюць у вадку вадкасць «Універсол». Астуджваюць раствор да 40—50°C і праціраюць плашч шчоткай, змочанай ім. Праціраць пачынаюць з каўняра. Больш забруджаныя месцы праціраюць мацней. Пры чыстцы мыльным раствором рэкамендуецца дадаць крыху нашатырнага спірту (1 чайная лыжка на 1 л вадкі). Калі плашч зрабіўся жорсткім, трэба патрымаць яго ў растворе некалькі мінут, а затым пачысціць. Моцна забруджаныя плашчы чысцяць два разы.

Пасля чысткі плашч прымаваюць са шчоткай спачатку цёплай, а потым халоднай вадой да поўнага выдалення пены. Затым яго выціраюць сухой анучай або загортаюць некалькі разоў у сухую тканіну (прасціну, ручнік), пасля чаго вешаюць на плечыкі і высушваюць. Гладзяць слаба нагрэтым прасам з левага боку, праз анучу.

ЧАЙНВОРД

Пачынаючы ад № 1 (па ходу стрэлкі гадзінніка), упішыце словы, значэнне якіх прыведзена ніжэй. Калі словы будуць знойдзены правільна, то паміж выдзеленымі лініямі па акружнасці прачытаецца тэкст. Што тут напісана і каму належаць гэтыя словы?

1. Прывязныя адносіны. 2. Беларускі скульптар. 3. Опера А. Сярова. 4. Беларуская паэтка. 5. Работніца сувязі. 6. Група музыкантаў. 7. Вядомы амерыканскі пісьменнік. 8. Вялікі чэшскі кампазітар. 9. Тэхнічная культура. 10. Спартыўная гульня з мячом. 11. Месяц года. 12. Геаметрычнае цела. 13. Вялікі рускі мастак. 14. Рыбалоўная снасць. 15. Аркестр. 16. Аповесць Б. Пялява. 17. Паўночная вобласць. 18. Кантынент. 19. Герой рамана А. Міцкевіча «Пан Тадэвуш». 20. Частка тэксту. 21. Старадаўні шчыпковы музычны інструмент. 22. Частка Паўночнай Амерыкі. 23. Адміністрацыйна-тэрытарыяльная адзінка ў Бурат-Мангольскай АССР. 24. Татарскі савецкі пісьменнік. 25. Хімічны індэксатар. 26. Музычны твор. 27. Аддзел матэматыкі. 28. Помнік. 29. Воінскае званне. 30. П'еса В. Вольскага. 31. Адна з форм оперы. 32. Месца ў пустыні з расліннасцю і вадой. 33. Тэатральныя падмосткі. 34. Рукаў Ніжняй Волгі. 35. Перадавы атрад.

Склалі Тамара і Рыгор ЯКУШЫ.

ВЫНІКІ КОНКУРСУ

Падведзены вынікі аб'яўленага часопісам «Работніца і сялянка» конкурсу на лепшае апавяданне, нарыс, вершы, вокладку, малюнак і фотаздымкі за другую палову 1959 года.

Журы конкурсу вырашыла ПА АПАВЯДАННЯХ І ВЕРШАХ першую прэмію прысудзіць Ігнату Дуброўскаму за апавяданне «Аддадзенае дзецям» (№ 10), другую — Нілу Гілевічу за вершы «Думкі маці» (№ 7) і «Да ўчарашняга дня» (№ 9). Заахвочвальныя прэміі — Васілю Быкаву за апавяданне «Цябе пакрыўдзілі?» (№ 6) і Алене Нікіцінай за апавяданне «Жонка» (№ 10).

ПА НАРЫСАХ — першую прэмію Алене Васілевіч за нарыс «Сэрца і розум табе, чалавек» (№ 11), другую — Антону Бялевічу за нарыс «У кожнага свой экзамен» (№ 7). Заахвочвальныя прэміі — Івану Кірэйчыку за нарыс «Крыніца багацця і славы» (№ 12) і Ользе Нячай за нарыс «Лепельскія будні» (№ 12).

ЗА МАЛЮНКІ І ФОТА: другую прэмію А. Дзітлаву за каляровае фота «Птушніца» (№ 7), А. Кашкурэвічу за малюнак да апавядання «Справа даручаецца вам» (№ 7), Ю. Пучынскаму за малюнак да апавядання «Аддадзенае дзецям» (№ 10), Л. Чурко за фотаздым «У кастрычніку» і фотарэпартаж (№ 12).

ЖУРЫ КОНКУРСУ.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, Т. Т. ДЗМІТРЫЕВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, М. М. ТУР, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 01260.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 10/II-60 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна, 103.

Тэлефоны:

адказ. рэдактара—3-17-51, адказ. сакратара—3-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры—3-38-24.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак—выкрайка. Друк, арк. 3. Аўт, арк. 4. Тыраж 206.000 экз. Зак. 38.

Кулінарыя

САЛЯНКА З ГАРОДНІНЫ

Квашаную капусту пакласці ў каструлю, дадаць 1 ст. ложку масла, $\frac{1}{2}$ шклянкі вады або мяснога бульёну, накрыць каструлю накрыўкай і тушыць 40 мінут. Затым дадаць падсмажаную цыбулю, тамат-пюрэ, воцат, цукар, соль, лаўровы ліст, перац і тушыць да гатоўнасці (прыкладна 10 мінут). Калі капуста будзе гатова, пакласці ў каструлю падсмажаную з маслам муку, размяшаць і пракіпяціць. Адначасова мясныя прадукты (варанае мяса, мясныя кансервы, каўбасу, сасіскі) нарэзаць маленькімі кавалачкамі, злёгку падсмажыць з цыбуляй, дадаць 2—3 ст. ложки бульёну, накрыць накрыўкай і пракіпяціць на працягу некалькіх мінут.

На 200 г гатовых мясных прадуктаў: 1 кг квашанай капусты, 2 цыбуліны, 3 ст. ложки тамат-пюрэ, 1 ст. ложку мукі і 2—3 ст. ложки масла.

РУЛЕТ З ЦЯЛЯЦІНЫ

1 цялячая лапатка, 500 г цялячай пачонкі, лустачка булкі, 1 цыбуліна, 100 г сала, зеляніна пятрушкі, перац, соль.

Цялячую лапатку абмыць, абсушыць, дастаць косці, выразаць вялікія жылы, мяса абраўняць, пасыпаць соллю, перцам і даць прасаліцца на працягу 1 гадзіны.

Пачонку, прызначаную для начынкi, нарэзаць кавалачкамі, падсмажыць з салам і цыбуляй, дадаць крыху вады і тушыць, потым злёгку астудзіць і прапусціць праз мясарубку разам з замочанай у малаце або вадзе булкай. Затым дадаць молаты перац, дробна нарэзаную зеляніну пятрушкі, соль, паступова даліваць бульён, каб разбавіць масу, і добра перамяшаць.

Прыгатаваны фарш пакласці на адзін край цяляціны і, пачынаючы з гэтага месца, скруціць мяса. Добра перавязаць яго шпагатом і смажыць у духоўцы гэтак жа, як цялячую заднюю нагу, або загарнуць у сурвэтку і адварыць.

На вараны або смажаны рулет пакласці груз. Даць яму астыць. Затым шпагат і сурвэтку зняць, рулет нарэзаць лустачкамі, прыгожа раскласці іх на блюдзе і абкласці жэле.

БЛІНЦЫ НА СМЯТАНЕ

2 яйкі, 40 г цукру, дробачка солі, $\frac{1}{4}$ літра смятаны, дробачка соды, 100—150 г мяккай мукі, 50 г тлушчу для змазвання патэльні.

Жаўткі расцерці з цукрам і смятанай, дадаць муку і збітыя ў крутую пену бялкі. Блінцы пячы на патэльні і гарачымі абкачаць у цукровай пудры.

ТОРТ ПАЛЕНА

(прыгатаваны з пачэння)

Норма: пачэння бісквітнага—500 г, цукровай пудры—250 г, грэцкіх арэхаў—100 г, сметанковага масла—100 г, чорнай вадкай кавы—10 сталовых ложкаў.

Пачэнне перамалоць, арэхі таксама. Усю масу змяшаць (масла не разграваць) і зрабіць цеста, пакласці на пергаментную паперу і раскачаць корж, зверху змазаць ніжэйуказаным крэмам і зрабіць як рулет, даць яму застыць і рэзаць пірожныя.

КРЭМ

Норма: цукровай пудры—100 г, сметанковага масла—100 г. Усё гэта добра расцерці і змазаць крэмам раней раскачаны корж, зверху таксама можна зрабіць любыя ўпрыгожанні з гэтага ж крэму.

Торт пячы не трэба.

На нашай вккладцы малюнак мастака М. Блішча.

„ЗІМА“

З альбома мастацкі
Р. Кудрэвіч.

